

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 5
Oktober 2026

Tema: Gud i grænselandet

Kirken er vigtig for den danske identitet

Provst Charlotte
Thea Gade

Læs om kultur,
musik og mindretal

GRÆNSEFORENINGEN

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

06 Gud i grænselandet

I foråret gik en lille skare afsted fra Hedeby ved Slesvig på pilgrimsfærd mod Ribe. Anledning var, at det i år er 1200 siden Ansgar kom til Danmark, som det var dengang. Det er 500 år siden, Reformationen kom til Danmark, og det begyndte også i grænselandet. Men hvordan ser det ud med de kristne menigheder i dag? Fokus på Gud i grænselandet, fra Ansgar til i dag.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

26 Grundlag for dansk-tysk kulturfestival undersøges

Den 33-årige Venstre-politiker Mette Bossen Linnet er som formand for Tønder Festival vant til at have med store begivenheder i grænselandet at gøre. Hun er også Region Syddanmarks særlige repræsentant for det dansk-tyske samarbejde og står i spidsen regionens arbejde med at undersøge muligheden for at afholde en dansk-tysk kulturfestival, som skal bringe grænselandet i fokus. Det er der afsat 500.000 kroner til.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

31 Musik fra begge sider af grænsen

Mette Braasch er elev på Duborg-Skolen og spiller klarinet i folkBALTICA Ensemblet. Hun fortæller om sit liv med musikken og i det danske mindretal i en af de artikler, der har fokus på kultur, mindretal og musik. Tønder Festival har besluttet at fastholde sit fokus på mindretalsmusik, især på musik fra mindretal, der er under pres. Læs også om, hvordan den lokale spillemusik i Danmark blev ensartet i løbet af 1700-tallet.

Foto: Alexander Leicht Rygaard/Grænseforeningen

44 Dansk kultur i Sydslesvig

Har du været til en dansk kulturoplevelse i Sydslesvig, har Nina Lemcke med al sandsynlighed haft en finger med i planlægningen. Som kulturkonsulent i Sydslesvigsk Forening er det hendes opgave at finde kulturoplevelser, der kan binde det danske mindretal sammen.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Hvor kommer pengene fra?
- 06 Tema: Gud i grænselandet
- 26 Region Syddanmark arbejder videre for en dansk-tysk kulturfestival
- 30 Tema: Kultur, musik og mindretal
- 44 Nina sikrer dansk kultur i Sydslesvig
- 48 Nyt fra lokalforeningerne
- 52 Kongen kommer til Sønderjylland

Foto: Rasmus Meyer/Sydslesvigsk Forening (SSF)

Folketinget var i sommer på besøg hos det danske mindretal i Sydslesvig. De kom blandt andet forbi Istedløven på turen

Nyt besøg fra Folketinget

Det danske mindretal i Sydslesvig får også i 2027 besøg af en gruppe medlemmer af Folketinget. Det bekræfter Danmarks generalkonsul i Flensborg, Annette Lind, på Generalkonsulatets sociale medier. "Jeg er glad for, at vi nu har sikret, at Folketingets orienteringsrejse til Sydslesvig bliver en fast ordning. Sammen med Folketingets formand, Søren Gade, og Folketingets Administration har vi arbejdet for at videreføre orienteringsrejsen, som blev gennemført for første gang i sommeren 2026. I den forbindelse har jeg haft et godt samarbejde med medlemmerne af Folketingets Sydslesvigudvalg, Benny Engelbrecht og Anni Mathiesen", lyder det fra Annette Lind. Ifølge generalkonsulen finder næste orienteringsrejse sted den 7.-9. juni 2027. På programmet er blandt andet besøg hos danske skoler, foreninger, sundhedstjenesten og kirker.

Ny formand for Skoleforeningen

62-årige Nikolaj Stage Jensen er ny formand for Dansk Skoleforening for Sydslesvig, der driver 40 skoler, 54 dagtilbud og to gymnasier målrettet det danske mindretal syd for grænsen. Han blev valgt uden modkandidater med 64 stemmer ud af 72 mulige, da der den 24. september var fællesrådsmøde i Skoleforeningen. "Det er en helt central opgave for Styrelsen, formandskabet og direktionen at skabe en stabil og bæredygtig økonomi," sagde den nyvalgte formand, der dermed adresserede den svære økonomiske situation, Skoleforeningen står i. Skoleforeningen er af Folketingets Sydslesvigudvalg blevet påbudt at afskaffe en såkaldt reallønsmekanisme, der betyder, at nogle af Skoleforeningens medarbejdere automatisk får en lønstigning, hvis inflationen i Tyskland er højere end i Danmark. Hvis ikke afskaffelsen finder sted, vil 44 millioner kroner fra Sydslesvigudvalget blive tilbageholdt. I over et år har Skoleforeningen forhandlet med de involverede danske fagforeninger for at finde en overenskomstløsning på påbuddet. Forhandlinger, der blev afbrudt i marts 2026.

Ny handelsafdeling på generalkonsulatet i Flensborg

Danmarks Generalkonsulat i Flensborg styrker nu erhvervsrelationerne i grænselandet. Niels Karing er tiltrådt på Generalkonsulatet i Flensborg som Commercial Advisor med ansvar for Business Development, altså kommerciel rådgiver med fokus på at udvikle handelsrelationerne. "Med Niels ombord styrker vi vores fokus på dansk-tyske erhvervsrelationer og skaber nye muligheder for virksomheder på begge sider af grænsen. Vi glæder os rigtig meget til samarbejdet med Niels – og til at tage hul på et nyt kapitel i Generalkonsulatets historie," skriver Generalkonsulatet på Instagram.

GRÆNSEFORENINGEN

Magasinet Grænsen nr. 5/2026 88. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen, tlf. +45 2334 5509 **Forside** Lars Salomonsen **Layout** Prik
Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement** Grænseforeningen, info@grænseforeningen.dk, tlf. 3311 3063
Udgivelsesplan 2026 nr. 6: 9. december.
 Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
 Læs magasinet Grænsen online www.grænseforeningen.dk/grænsen. ISSN: 0903-2223

Hvor skal pengene komme fra?

Leder

Af Mirco Reimer-Elster
Formand for Grænseforeningen

Da Skoleforeningen for nylig valgte ny formand og genvalgte sin næstformand, havde jeg en kugleramme og en sparegris med som gave. Det var mit indtryk, at den nye ledelse i Sydslesvigs største organisation forstod hentydningen. Om den også bliver omsat til handling, må tiden vise. For selv om formanden er ny, er de økonomiske problemer i Skoleforeningen gamle. Det samme gælder tilsyneladende forestillingen om, at løsningen først og fremmest skal findes nord for grænsen.

Den nye formand har understreget, at økonomien aldrig må blive hele fortællingen om Skoleforeningen. Det har han selvfølgelig ret i. Men man kommer vanskeligt uden om, at den sætter rammerne for, hvilken fortælling man har råd til. Når formanden for Sydslesvigudvalget klart har meldt ud, at der ikke kommer flere penge, kan man undre sig over den politiske fingerspidsfornemmelse i Skoleforeningen, hvor strategien tilsyneladende er at række hånden frem. At man oveni sender stikpiller til Sydslesvigudvalgets formand forekommer tonedøvt. Ser man på sammensætningen af det nye Sydslesvigudvalg, er det rimeligt at konkludere, at udvalget næppe kommer til at have spenderbukserne på. Meget tyder altså på, at Skoleforeningen skræver mere, end bukserne kan holde til.

Allerede i 2024 konstaterede Skoleforeningens direktør, at lærere og gymnasielærere fik højere løn for mindre undervisning end deres kolleger i Danmark. Det var altså ledelsens egen vurdering, at vilkårene var meget generøse. Det må være tilladt at spørge, hvor længe danske skatteydere skal finan-

siere vilkår, som man ikke tilbyder lærerne på deres egne børns skoler?

Ligeledes bør man være ærlig om de små skoler i Sydslesvig. Der er gode grunde til, at en dansk mindretalsskole ikke alene kan vurderes på antallet af elever. Den er også et lokalt samlingspunkt og et sted, hvor dansk sprog og kultur lever. Faktum er ikke desto mindre, at flere skoler i Sydslesvig har så få elever, at det ville være vanskeligt at få politisk opbakning til at opretholde tilsvarende skoler i Danmark. Herhjemme er mere end 300 folkeskoler blevet nedlagt siden 2007, og lukningerne har særligt ramt landdistrikterne og børn fra de fattigste familier. Det bør derfor give anledning til at overveje, hvad der egentlig bedes om, når danske skatteydere forventes at holde hånden under en skolestruktur i Sydslesvig, som mange danskere for længst har måttet vinke farvel til i deres egen landsby.

Danmark har et historisk og kulturelt ansvar for det danske mindretal. Det gælder også for os i Grænseforeningen. Men støtten fra Danmark forpligter også modtageren til at forvalte tilskuddet ansvarlig. "Send flere penge" er – diplomatisk formuleret – ikke ligefrem et skoleeksempel på ansvarligt lederskab. Risikoen er tilmed, at miseren stiller hele mindretallet i et dårligt lys. Måske skulle Skoleforeningen altså se indad og gøre brug af kuglerammen og sparegrisen, inden man endnu en gang drager nordpå til den rige onkel i Danmark med hatten i hånden.

Tema: Gud i grænse- landet

Grænselandet var nøglen til Norden for den kristne tro, det kristne samfund, og den kristne måde at leve på. I dag virker kirken på tværs af grænsen.

Den kristne tro landede først i grænselandet, da den kom til Norden. Der tales skiftevis dansk og tysk i St. Andreas Kirke i udkanten af Slesvig. Den ligger lige der, hvor man kører fra hovedvejen langs Slien for at komme til Vikingemuseet Hedeby. Det er pilgrimspræsten Frank Karpa fra Hamborg, der står for andagten sammen med den danske præst i Rendsborg, Cecilie Brask. Biskop Marianne Christiansen fra Haderslev er også kommet til Slesvig. Det er dagen, hvor en målrettet lille skare tager fat på en af de væsentlige markeringer i fejringen af, at det er 1200 år siden, Nordens Apostel, munken Ansgar, kom til Hedeby og dermed til Danmark og Norden.

Af Poul Struve Nielsen

De begiver sig over lyskrydset ved hovedvejen, hvor det røde lys er en viking, der står med sit skjold og det grønne en viking, der løber afsted med sin økse hævet, og går til venstre for campingpladsen langs Slien med udsigt mod Slesvig for at begive sig nordpå med Ribe som den endelige destination. De begynder med at gå i stilhed. En af deltagerne er Thomas Nygaard, som er menighedsrådsmedlem i Aabenraa. Han er ikke taget med på grund af et indgående kendskab til Ansgar, men fordi han synes, det kan være en spændende oplevelse.

“Jeg er lærer på Aabenraa Friskole og tænker, det altid kan give noget til morgensamlingerne,” siger han, inden stilheden sænker sig over flokken.

Det er til diskussion, hvor langt Ansgar egentlig nåede med at få kristnet danerne. Men under alle omstændigheder er han vokset til en skikkelse, der har præget den kristne, historiske tænkning, så han står som Nordens Apostel.

Fra Ansgar til i dag

Men Danmark og Norden blev kristent, og det har præget vores samfundsudvikling fra Ansgar og til i dag.

Nu kom Ansgar først til Hedeby. Men hans komme er ikke den eneste afgørende begivenhed for vores historie og kirkehistorie, der udgår fra hertugdømmerne i den danske helstat. Det er også 500-året for Reformationen. Hertugen af Slesvig-Holsten, Christian den 3., overgik til den lutherske tro i 1526. Så grundlaget for den luthersk-evangeliske kirke, som Folkekirken er, blev også lagt i det, der i dag er grænselandet mellem

Danmark og Tyskland. Der er ikke den store forskel på de kirkelige retninger i den danske folkekirke og den tyske Nordkirche, som i dag virker side om side på begge sider af grænsen.

Den tyske præst i Haderslev, Bettina Sender, har sjælesorgssamtaler i KFUM's sociale arbejdes varmestue, Cafe Parasollen i Haderslev, uden at det betyder noget, om brugerne er danske eller tyske, fordi det er det, kirken gør. Og i det nordlige Flensborg arrangerer præsten Ruben Fønsbo fra Ansgar Danske Kirke suppekokken for de fattige, uanset om de tyske eller danske, for det er det, kirken gør. Og det er jo meget sigende, at kirken netop er opkaldt efter Ansgar. Mattias Sommer Bostrup er lektor i kirkehistorie ved Aarhus Universitet og har forsket i, hvordan historie og kirkehistorie bliver brugt i eftertiden til at fremme religiøse, kulturelle og politiske dagsordener.

Han er en af hovedforfatterne til en stor bog, ‘Ansgar, Nordens apostel gennem 1200 år’, som er udkommet i anledning af 1200-året for Ansgars komme.

Reformationen betød, at kongemagten i flere omgange overtog både den katolske kirkes kirkernes jorde og magt, da kirkens blev en del af statsapparatet. Mattias Sommer Bostrup skriver, at Ansgar brugt til at understøtte forbindelsen mellem konge og kirke. Han blev brugt til at legitimere alliancen mellem statsmagten og religionsmagten.

Han beskriver, hvad de forskellige jubilæer handler om, hvad det er for en tid, jubilæet bliver til i. I 1826 var jubilæet tilegnet fortællingen om helstaten og

kongemagten. I 1926 var det tilegnet fortællingen om Danmarks genforening med Sønderjylland, så det nationale danske var i fokus. I år er Europa under pres, og vi har brug for at stå sammen, så fortællingen har et europæisk fokus, og det er kendetegnende for udviklingen i grænselandet, at det danske og det tyske er gået fra mod hinanden til med hinanden og for hinanden.

Pilgrimsfærd år 2026

“Ansgar-jubilæet giver også anledning til, at vi spørger: Hvad fejrer vi? Hver gang vi holder jubilæum, er det på tide at se historien ➡➡

“Vi kan hente inspiration, hvis vi
står i en politisk vanvittig situation,
hvor alt virker forgæves og håbløst.
For mig blev fortællingen om
Ansgar til en påmindelse om, at
man skal blive ved.”

*Iben Krogsdal, salmedigter. Har skrevet kantaten
'Den signede dag' i anledning af Ansgar-jubilæet.*

på nye måder. Denne gang er det ikke så meget den kristne triumf eller den nationale betydning, vi fejrer,” siger Marianne Christiansen, som er biskop i Haderslev Stift og dermed også for den danske kirke i Sydslesvig.

Så i år gik de danske og tyske kristne sammen på pilgrimsfærd fra Hedeby til Ribe. Og Thomas Nygaard gik med hele vejen. Mon han så fik noget, der kunne bruges til morgensamlingerne?

“Det er ikke sådan, at jeg har brugt det indtil videre. Jeg har nok mere brugt oplevelsen indad på en eller anden måde. Ved at gå og tænke over nogle ting, fik man svar på nogle spørgsmål. Der var en andagt hver morgen og noget, man skulle gå og tænke over. Så gik vi et par timer i stilhed. Det er ikke noget, vi mennesker bruger særligt meget tid på ellers nu om dage,” siger han.

Spørgsmålet er så, om læreren og menighedsrådsmedlemmet fra Aabenraa har gjort sig nogle refleksioner, han kan trække op til i dag, ved at gå i Ansgars fodspor. “Ikke andet end den vilje til at gå, som Ansgar havde. Viljen til at blive ved med at arbejde for det. Der er langt fra Hedeby til Ribe og fra Ribe til Sverige. Men det her med villighed, tror jeg, er noget, man kan lære af. Nogle gange skal man sætte sig selv på spil og spørge: Hvad er planen med mig? Man skal spørge Gud om det, og man skal spørge sig selv om det for faktisk at nå frem til noget, som er givtigt,” siger Thomas Nygaard.

Han har knyttet nye relationer på turen med de andre danske og tyske pilgrimme.

“Det var supergodt at møde nogle fra den tyske kirke. Det er så godt, at en del af os kommer til at mødes igen i november. Jeg har et stort sommerhus på Rømø, hvor jeg har indbudt folk, og foreløbig er der da otte, der har meldt sig til at komme og gå med på en tur på 17 kilometer. Så jeg synes, det virker til, at folk nød det,” siger han og tilføjer:

“Det er måske ikke så meget som at gå 200 kilometer, men det rækker for en dag og skal nok give oplevelser, samtaler og tid til fordybelse.”

Ledsager

Selve personen Ansgars reelle betydning i samtiden ses der forskelligt på i dag.

I den sammenhæng er det også væsentligt, at Ansgar ikke kom til Hedeby på eget initiativ. Han kom med den danske konge Harald Klak, som havde søgt støtte

fra det kristne, frankiske rige mod syd for at bevare del i magten. Det har måske også været et motiv for at lade sig døbe, hvad han gjorde i 826.

“Kejseren får en konge døbt, og han får en skriftefader med. Ansgar er måske mere en personlig præst for Harald Klak, og den første kirke i Hedeby har nok nærmere været en kirke, der skulle virke for de handlende, som kom der,” siger leder af Danevirke Museum, Lars Erik Bethge.

Nogen succes var turen ikke for Harald Klak. Han blev endeligt fordrevet fra Danmark året efter, i 827. Og Ansgar? Han tog sydpå igen, men rejste atter nordpå i 830, denne gang til Birka i Sverige. Siden blev han ærkebiskop i Hamborg, men måtte dog flytte sit bispesæde til Bremen efter et vikingeangreb i 845.

Men han fik anlagt kirker i både Hedeby og Ribe.

“På den ene side betyder han meget. Han bragte kristendommen til Hedeby. Han var den første missionær. Så det er begyndelsen på europæiseringen af Norden. Men han spillede ingen rolle i grænselandet. Befolkningen her talte det samme sprog som i Norge, Sverige og Island. Han kommer fra det frankiske rige og har talt det sprog, de talte der, eller latin. Så han har ikke forstået sproget. Han har mødt folk med musik eller sang,” siger Matthias Toplak, som er leder af Vikingemuseet Hedeby.

Møde i musik og sang

Også biskop Marianne Christiansen lægger vægt på, at Ansgar og danerne ikke har talt det samme sprog.

“Nogle kunne måske lidt af de fremmede sprog, men for mange af danerne har sangen, lyden af den gregorianske sang og kirkeklokken, været det første møde med kristendommen,” siger hun.

Både 1000 og 1200 år efter, han kom til Hedeby, er jubilæerne for Ansgar fejret med sang og musik. I 1826 gendigtede Grundtvig en dagviser fra Hans Thomissøns salmebog fra 1569, en af de første danske salmer efter reformationen.

Salmen er ‘Den signede dag’, som fik en særlig betydning for det danske mindretal i Sydslesvig i et af dets sorteste stunder. Den blev sunget med særlig vægt på ordene ‘så rejse vi til vort fædreland’ til begravelsen, efter at 15 danske børnehavebørn og to voksne blev dræbt under et bombeangreb mod Flensborg i 1943. Med finansiering fra alle landets stiftsråd og Alving Fonden, som administreres af Grænseforeningen, er

der i år lavet kantaten (eller korværket) 'Den signede dag' i anledning af 1200-året for Ansgars komme. Musikken er af Christian Præstholm, og salmedigteren Iben Kongsdal har sat ord på tonerne.

Kantaten er udgivet af Folkekirkens kororganisation, Korliv. Den blev uropført i Haderslevs Domkirke i maj og opført samtidig i andre kirker i Danmark og den danske Helligåndskirken i Flensborg.

"Vi kan hente inspiration, hvis vi står i en politisk vanskelig situation, hvor alt virker forgæves og håbløst. For mig blev fortællingen om Ansgar til en påmindelse om, at man skal blive ved. Det at være kristen er ikke at sige: "Det her er forgæves, nu opgiver jeg". Der har altid være meget i livet, der er forgæves. Der er meget, man ikke kan, men vi skal prøve at gøre det alligevel," fortæller Iben Krogsdal om sit arbejde med kantaten.

Ikke forgæves i længden

Det kan jo minde om den danske befolknings situation i grænselandet.

I årene efter 1864 virkede kampen for Sønderjylland om at vende tilbage til Danmark forgæves. I 1920 lykkedes det, og vi blev genforenet.

Det kan også minde om mindretallene i grænselandet og deres kamp for at blive accepteret af flertallene. Under Anden Verdenskrig og årene efter virkede

det som en forgæves kamp. København-Bonn Erklæringerne i 1955 skabte rammerne for en forsoning, så man gik fra at arbejde mod hinanden til med hinanden og i dag for hinanden.

"Det handler om både at se mørket i øjnene, se sin tid i øjnene, tage de kampe, man nu har pligt til at kæmpe; at gøre en hel masse forgæves og hele tiden tro på livet og have tillid til, at det ender godt", siger Iben Krogsdal. "I 1826 fejrede man med en kæmpe stor fest apostlens og kristendommens komme til Danmark. Grundtvig skrev 'Den signede dag,' men den blev ikke brugt til jubilæumsfesten, Grundtvig var ikke blevet 'in' dengang. Men han skrev salmen ovenpå en gammel dagsvis. Det var en vise fra sidst i 1500-tallet, som han meget loyalt digtede videre på," fortæller Iben Krogsdal. Hun uddyber, at det er meget anvendt i salmedigtning at digte videre på andres tekster. Det gjorde Grundtvig selv, det har Iben Krogsdal gjort ofte, og i anledning af 1200-året for Ansgars komme har hun nu i kantaten gjort det med Grundtvigs 'Den signede dag med fryd vi ser'. Komponisten Christian Præstholm har også forholdt sig til både ældre salmer og traditionen. "Det er i den grad noget af en kulturarv at tage på sig. Og det er en fuldstændig vidunderlig salme. Den står i sin helt egen ret og skal blive ved med at blive sunget. Men jeg har ladet mig inspirere til at skrive en ny salme, som kan synges på melodien til Grundtvigs," siger Iben Krogsdal.

Her er et enkelt vers fra kantaten til at give en fornemmelse af sproget i kantaten om lysets og Jesus komme til vores del af verden:

*Utroligt at lys fra det fjerne
har nået præcis vores jord
og satte en underlig stjerne
på himlen det vågnende sted hvor vi bor*

Og kirken er altså en vigtig del af hverdagen for dem, der i dag bor i det grænseland, hvor Ansgar først kom til Danmark, og hvor hertugen af Slesvig-Holsten, Christian den 3., overgik til den lutherske tro i 1526 og lagde grunden til de betydende kirker, vi har i dag, både nord og syd for grænsen.

Vi gik et par timer i stilhed hver dag. Det er ikke noget, vi mennesker bruger særligt meget tid på ellers nu om dage, siger lærer Thomas Nygaard, som gik med på hele pilgrimsvandringen fra Hedeby til Ribe.

Tema:
Gud i
grænselandet

Almindelig kristen og dansk i Flensborg

For Maria Werngreen blev den danske kirke nøglen til det danske mindretal, da hun i 2004 flyttede sammen med sin tyske mand i Flensborg.

“Kirken var mit første møde med mindretallet. Min mand er fra Nordrhein-Westfalen. Han er tysk, men har lært dansk og har hele vejen igennem været med på, at vores børn skulle i det danske system. Vi har fire børn, den ældste er 21. Alle børnene har gået i danske intuitioner og i dansk skole, og hele den tid, vi har boet her, har jeg været flittig bruger af både Dansk Centralbibliotek og det danske mindretals kulturelle arrangementer,” fortæller Marie Werngren, der arbejder som praktiserende læge i Løgumkloster.

Da hun flyttede til Flensborg, skulle hun finde ud af, hvordan man lever sit liv i et grænseland.

“Jeg har sunget i kor i Horsens, og vi har haft udveksling med et kor fra mindretallet, så fra den tid har jeg kendt Helligåndskirken, som er den kirke, jeg er tilknyttet.” ➡➡

Det betyder noget
at komme i en
dansk kirke og
være en del af et
fællesskab

*Af Poul Struve Nielsen
Foto: Lars Salomonsen*

Marie Werngreen er medlem af den danske menighed, men hun synger i kor i den tyske Skt. Nikolaikirche.

“Det er vigtigt,
at jeg kan gå til
en dansk guds-
tjeneste og
danske kirkelige
arrangementer.”

Marie Werngreen, læge og dansk kirkegænger i Flensborg

Det har hjulpet Marie Werngreen med at blive del af et dansk, kirkeligt fællesskab, at hun altid har sunget i kor og er kirkevant. Men det at komme i kirken i hverdagen betyder også meget.

“For det første har kirken været hele min indgang til mindretallet. Og det er vigtigt, at jeg kan gå til en dansk gudstjeneste og danske kirkelige arrangementer. Vi har en fin, tysk protestantisk kirke. Men der er en særlig dansk måde at være folkekirke på, som man ikke får i en tysk kirke. Der er mere folkelighed over det. Jeg går ikke i kirke hver søndag, men jeg gør det en gang imellem. Mine fire børn er døbt. Og den

yngste går til konfirmationsforberedelse”, fortæller hun og uddyber den forskel, hun ser på den danske og den tyske kirke.

“Den danske kirke er fri for dogmer. Det handler om, at det giver de unge mennesker mulighed for selv at finde ud af, hvor de står i verden i forhold til det eksistentielle uden at pådutte dem noget og sige: Dette er den eneste vej. Men vi viser dem muligheder.” siger Marie Werngreen.

Et aktivt tilvalg

Hun synes ikke, kirken i Sydslesvig adskiller sig meget fra Folkekirken.

“Men i Sydslesvig skal man skal vælge den mere aktivt til. I Danmark skal man også engagere sig i kirken, hvis man gerne vil have, at den blomstrer lokalt. Det er der en stærkere tradition for her, hvor den drives af frivillighed.”

Marie Werngreen har sunget i kirkekor, siden hun var barn, og hun har haft kirkesangerjobs. Så hun har haft sin naturlige gang i kirken. Også i den tyske Nordkirche, hvor hun synger i kor i Skt. Nikolaikirche.

“Den danske og den tyske kirke samarbejder fint. I den periode, hvor Helligåndskirken ikke kunne bruges, flyttede den danske menighed sine gudstjenester over i den tyske Marienkirche. Jeg synger i et kor i den tyske Skt. Nikolaikirche og medvirker til julekoncerter med præster fra begge menigheder i Skt. Nikolai og Helligåndskirken,” fortæller hun og tilføjer:

“Så der er en tendens til at bøje sig mod hinanden og deles om det, vi er fælles om. Både musikken og troen.”

Men det danske er vigtigt for hende.

“Det betyder jo, at jeg kan udleve min tro i nogle rammer, som ligner dem, som jeg har været vant til. Og at der kan være et kirkeligt fællesskab her rundt om hjørnet, som favner de værdier, som jeg lægger i den kristne tro. Tyskerne gør det lidt formelt måske. De sætter sig ind og slår lige korsets tegn for sig. Det er mig fremmed. I den danske kirke går man lige ned og siger hej til hinanden og har gudstjeneste og kirkekaffe bagefter.”

Hun sammenligner kirkens rolle med mindretallets

kulturelle hovedorganisation Sydslesvigsk Forening (SSF).

“På samme måde som SSF er kirken en kulturbærende institution, som det er vigtigt at have i et samfund. I kirken har jeg mødt mennesker, som har brugt kirken meget, og som jeg har været sikker på at se hver gang, jeg kom. Jeg har mødt folk, som var oprindeligt mindretal, og folk, som er kommet til fra det tyske. Kirkegængerne er en god blanding af det, der udgør mindretallet, og som har kirken som et samlingspunkt,” siger Marie Werngreen.

Tema:
Gud i
grænselandet

Kirken er vigtig for den danske identitet

Charlotte Thea Gade,
som er provst i
den danske kirke i
Sydslesvig, ser
kirken som et bindeled
til Danmark for
mindretallet. Og i
øvrigt har
kristendommen
sværere kår i Tyskland

Af Poul Struve Nielsen

Foto: Lars Salomonsen

På Danske Kirkedage for den danske kirke i Sydslesvig i maj var præster, repræsentanter fra menighedsråd, gæster fra den tyske kirke, fra folkekirken blandt de mange, der samledes til det, der svarer til generalforsamlingen for den danske kirke i Sydslesvig. Biskop for Haderslev Stift, Marianne Christiansen, som også er biskop for den danske kirke i Sydslesvig, stod for gudstjenesten på A.P. Møller Skolen i Slesvig og havde fokus på Ansgar, Nordens Apostel, som byggede den første danske kirke i Hedeby nær Slesvig by. Biskoppen fortalte, at Nietzsche kaldte kristendommen for en slavetro, og det er sandt, for kristendommen er en tro for de små og slavegjorte. Efter prædiken fulgte en vigtig begivenhed for menighederne i Sydslesvig, nemlig den såkaldte kreering af provst Charlotte Thea Gade. ➡➡

Hun blev indsat i september året før, men kreeringen, som biskoppen forestår, er den endelige indsættelse. Det var meget højtideligt. Næsten stik modsat dagen før, hvor Charlotte Thea Gade bød på kaffe i haven i provstens byhus i Flensborg.

Før hun kom til Sydslesvig, boede hun i Esbjerg, hvor hun var sognepræst i Treenighedskirken, og fra 2018 var hun også ledende beredskabspræst i Region Syddanmark.

“Kirken er en trædesten ind i identiteten. Kristendommen har været identitetsformende for det at være dansk. Den er også en trædesten ind i det danske samfund, det danske sprog, den danske sangskat og den danske kultur og historie,” siger Charlotte Thea Gade. Hun ser også i høj grad den danske kirke som et bindeled, fordi Danmark leverer præster til Sydslesvig. “Det er dansk uddannede præster, der kommer. Vi er dybt forankrede i Haderslev Stift, som vi deler skæbne med, fordi Haderslev Stift var tysk før Genforeningen og igennem århundreder har hørt til Slesvig Stift. Medlemmerne af menighederne i Sydslesvig bliver set af biskoppen, og der er ingen tvivl om, at deres biskop er også biskop i Haderslev. Vi føler os som en naturlig del af Haderslev Stift,” siger hun.

Sang i mindretallet

Hun tilføjer, at hun ser kirken som en institution, der konstituerer det at være dansk.

“Grundtvigs salmer bliver sunget ind i børnene og dermed også åndsfriheden. Dannelsesniveaue er måske højere her end nord for grænsen. Sangen betyder meget. Man kan sige, at kristendommen skal synges ind i børnene. Det er der en stor sandhed i, og hernede er der en fællessang, som er helt exceptionel. Der er meget sang i mindretallet,” siger hun.

“Kirken er et fællesskab, det er et samlingssted. Man får noget, der minder utroligt meget om den danske folkekirke.”

“Hvis skolen forsvinder ude i de små samfund, så er håbet, at kirken stadig er der.

“Det er nemt at have en dansk tilværelse i Flensborg. Det er sværere i Ejdersted eller Egernførde. Der er det et meget aktivt valg at være dansk. Der, hvor man virkelig skal træffe et valg og kæmpe for at bevare sin danskhed, der skal vi også holde fast i kirken. Kirken er et helle,” siger Charlotte Thea Gade.

“Kirken er en trædesten ind i identiteten. Kristendommen har været identitetsformende for det at være dansk.”

Charlotte Thea Gade, dansk provst i Sydslesvig

Det var meget passende, at Danske Kirkedage blev holdt på A.P. Møller Skolen i Slesvig, for der er ikke usædvanligt, at skolen nogle af de mindre steder også er kirke. Og den danske kirke står overfor store udfordringer.

Stram økonomi

Den danske folkekirke stiller præster og præstebo-liger til rådighed, men alligevel har de danske kirke i Sydslesvig det svært økonomisk. Der er cirka 5.000 medlemmer af den danske kirke i Sydslesvig. Nu kender man ikke størrelsen af mindretallet. Men det anslås ofte udgøre omkring 50.000 mennesker. Hvis det er tilfældet, så halter tilslutningen noget efter Folkekirken, som over 70 procent af den danske be-folkning er medlemmer af.

Den danske kirke er i Tyskland en forening, en frikir-ke, som ikke kan inddrive kirkeskat, så folk skal selv

indbetale det, de giver i kirkeskat. Folk betaler fem procent af deres lønskat – altså af det, man betaler i skat. I den tyske kirke er det ni procent.

“De fleste menigheder æder af deres hovedstol. Hvis der ikke bliver rettet op på økonomien, vil der mangle penge om ti år,” fortæller Charlotte Thea Gade og tilføjer med et smil:

“Jeg kunne da godt tænke mig et medlemstal, der svarer til det, Sydslesvigsk Forening (SSF) har.”

Hun fortæller, at religion i det hele taget har det svært i Tyskland.

“Det er kun 40 år siden, det østlige Tyskland hed DDR, hvor kristendom blev undertrykt. Det har smittet mere af på resten af Tyskland, end man lige skulle tro. Det handler også om et opgør med patriarkatet. I Tyskland er der stort behov for at tage afstand til den fædrene autoritet.”

Hjertesproget

Desuden, fortæller hun, vælger nogle at få en begravelse fra den tyske kirke, så alle vennerne kan forstå. Kirkesproget i den danske kirke er dansk.

“Jeg kan høre på nogle medlemmer af menigheden, at for dem betyder det meget, at kirkesproget er hjertesproget. Det er ritualbærende, kulturbærende.”

Den danske kirke i Sydslesvig har i øvrigt et godt samarbejde med den tyske kirke, Nordkirche.

“Man kan godt komme flertalsbefolkningen i møde.

Den tyske kirke vil gerne samarbejde, og vi har både overordnet og lokalt et godt samarbejde,” siger Charlotte Thea Gade.

Hvad medlemstallet i kirken angår, konstaterer hun også, at nogle af de trofaste kirkegængeres børn holder op med at komme i kirken, simpelthen fordi de er flyttet til Danmark.

Tema:
Gud i
grænselandet

Godt at tale med en præst på modersmålet

Af Poul Struve Nielsen

Bettina Sender er tysk præst i Haderslev og tager sig af det tyske mindretal i Folkekirken

Lige nu er der reformationsudstilling i Haderslev Domkirke. Den tyske kunstner Harald Birch har lavet skulpturer, der sætter ansigt på nogle af Reformationens betydelige skikkelser.

Og Reformationen er den tyske Nordkirche og den danske Folkekirke fælles om, da begge kirker er lutherske.

I 1521 overværede den 18-årige Junker Christian rigsdagen i Worms, hvor Martin Luther nægtede at tilbagekalde sine skrifter. Oplevelsen gjorde et dybt indtryk på den unge fyrstesøn, kan man læse på hjemmesiden 500Reformation, som gode kræfter, blandt andet Haderslev Stift, har lavet i anledning af 500-året for Reformationen i år.

Men hvorfor gør Haderslev så meget ud af det? Fordi fire år senere flyttede denne 22-årige Christian ind på Haderslevhus som leder af Haderslev og Tørning Len.

Og han ville gennemføre Luthers tanker, han havde mødt i Wittenberg. Luther sagde blandt andet, at enhver oprigtigt sønderknust kristen har fuldkommen eftergivelse af straf og skyld, og den tilkommer ham også uden afladsbreve. Før Reformationen betalte folk simpelthen aflad til kirken.

Christian hentede lærde folk til ➡➡

Foto: Paul Struve Nielsen/Craenseforeningen

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

Bettina Sender er tysk præst i den danske folkekirke.

Haderslev fra Wittenberg i Tyskland, og således fik Reformationen i Norden en forpost i den sønderjyske by, som blev et af de første steder udenfor Wittenberg, hvor Reformationen blev gennemført i praksis. Reformationen standsede ikke der, Junker Christian blev senere hertug af Slesvig-Holsten, som Haderslev dengang hørte til, og Kong Christian den 3. af Danmark.

En af følgerne af Reformationen var, at kirkesproget blev ændret, så det var modersmålsproget i stedet for latin. Dengang som nu blev der talt både dansk og tysk i Haderslev. Den nuværende tyske præst, Bettina Sender, kommer dog ikke fra Wittenberg, men fra den lille by Tøstrup på halvøen Angel syd for Flensborg.

“Jeg arbejder med andre ting, men for 70 procents

vedkommende er jeg ansat som sognepræst for den tyske menighed”, fortæller Bettina Sender.

Hun deler den tyske menighed i Sønderjylland sammen med de andre tyske præster, som hører til den tyske Nordkirche. Mens Folkekirken betjener de tyske medborgere i den sønderjyske byområder, det vil sige Haderslev, Aabenraa, Sønderborg og Tønder, er det Nordkirches præst, som står for gudstjenesterne i landdistrikterne.

“Jeg repræsenterer mindretallet i Folkekirken. Det er min opgave. Den eneste tyske kirke i Danmark er Sankt Petri Kirke i København. Teologien er ikke anderledes,” siger Bettina Sender.

Hvem der tilhører det tyske mindretal, ved hun ikke. “Der findes ikke en liste over, hvem der hører til den tyske del af menigheden. Folk betaler kirkeskat som

alle andre, men det er jo en del af mindretalsbeskyttelsen, at man ikke registrerer mindretallets medlemmer.”

Sproget har været en udfordring, men Bettina Sander klarer sig efterhånden også fint på dansk. Men det er stadig udfordrende, at det tyske mindretal ofte taler sønderjysk med hinanden. Men når mindretallet er sammen til møder, så bliver der talt tysk.

Som der i de danske skoler i Sydslesvig også tales tysk i frikvartererne, taler det tyske mindretal også dansk. “Til konfirmationsforberedelsen er der forskel på, hvor godt dansk konfirmanderne taler tysk. Der er også flertalsdanskere, som har børn i de tyske skoler, fordi de har et godt ry og gerne vil fremme tosprogetheden. Og der er mange fra mindretallet, som flager med Dannebrog, når de fejrer fødselsdag. Andre siger: intet Dannebrog her!”

I Tyskland fylder diakoni, altså kirkernes sociale arbejde rigtig meget. Mange hospitaler, også i Flensborg, er drevet af kirkelige organisationer. Det er ikke så synligt i Danmark, men mange væresteder og opholdssteder for hjemløse, ensomme, psykisk syge og folk med et lovligt stort forbrug af diverse rusmidler drives faktisk af kirkeligt organisationer som Kirkens Korshær, Blå Kors og KFUM's Sociale Arbejde. Sidstnævnte driver værestedet Café Parasollen Haderslev. Det er helt almindeligt, at der også kommer en præst og tager en snak med folk og støtter dem med sjælesorg. Bettina Sander kommer i Parasollen som præst. “Det er nogle meget forskellige og farverige brugere, der kommer der. Der kommer en præst én gang om ugen, og det har været en god oplevelse. Jeg havde en længere samtale med en kvinde, og jeg klarede det ret godt på dansk. Men mod slutningen af samtalen sagde kvinden pludselig: Vi kan da også tale tysk!” Til en gudstjeneste har hendes danske kollega til altergang brudt brød på dansk, mens Bettina Sander gjorde det på tysk.

“Men den tyske menighed er selvfølgelig en lille gruppe. Jeg har oplevet en dansk kvinde, hvis mor kom fra Tyskland, som var meget berørt og glad for at kunne tale tysk, og på plejehjemmet har jeg mødt ældre, der var glade for at kunne tale med en præst på deres modersmål.”

Den tyske præst konstaterer, at liturgien er lidt ander-

ledes i Danmark end i Tyskland, især i begyndelsen af en gudstjeneste. Kirketjeneren læser ikke indgangsbøn og udgangsbøn på tysk.

“Vi synger tyske salmer. Nogle, for eksempel Paul Gerhards og Martin Luthers, findes både på dansk og tysk. Og vi har også ‘Se nu stiger solen’ med i Nordkirche,” fortæller Bettina Sander.

“På plejehjemmet har jeg mødt ældre, der var glade for at kunne tale med en præst på deres modersmål.”

Bettina Sander, tysk sognepræst i Haderslev.

Tema:
Gud i
grænselandet

Præst på begge sider af grænsen

Af Poul Struve Nielsen

Er der forskel på at være kristen i en almindelig menighed i Sønderjylland og i den danske menighed i Sydslesvig? Der er i hvert fald forskel på at være præst i Danmark og dansk præst syd for grænsen.

“Der er ingen forskel og en kæmpe forskel,” siger Eberhard von Oettingen, som er sognepræst i Sønder Vilstrup, Halk og Grarup ved Haderslev.

Han har selv en mindretalsbaggrund som sydslesviger og har tidligere været dansk præst i Tønning og Vestejdersted. Og i en lang pause fra præstegerningen var han lærer, skoleleder og områdechef i Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

“Som præst i den danske folkekirke oplever jeg at være en del af kirken og en del af gudstjenesten. Modsat i Sydslesvig, hvor jeg somme tider oplevede, at jeg meget mere skulle være stemmen i fællessangene og alene tonen i forkyndelsen,” siger han.

Som præst i Danmark er han en del af et hold.

“Jeg er en del af fællessangen, der er en kirkesanger

og en fast organist. I Garding måtte jeg selv ringe med klokkerne, og det har sin charme. Her i Sønder Vilstrup er der professionelt personale omkring gudstjenesten. Det giver noget andet arbejde end i Sydslesvig. I Sydslesvig var man mere altmuligmand og inde i hele kirkens maskinrum. I Danmark er jeg mere end del af betjeningen,” fortæller Eberhard von Oettingen. Han siger med andre ord, at man bygger kirke i Sydslesvig, i Danmark da fylder man kirkerne. “Ved en gudstjeneste i flertalsbefolkningen her har jeg mange flere stemmer i gudstjenesten. Jeg har en større menighed, hver anden søndag har jeg en dåb, en gang om ugen en begravelse, og jeg har to konfirmandhold. Jeg har en meget større styrke af kirkegængere, end jeg nogensinde ville have i Tønning. I de kirker, hvor jeg er her, kan man læne sig ind i fællessangen. I Tønning, da skal du nogle gange kæmpe for at skabe fællessangen, og hver stemme er afgørende. I Vilstrup kan man bare synge med.” “I Sydslesvig var jeg også kulturarbejder. Jeg var formidler af dansk sprog og kultur. I folkekirken er jeg ikke dansk sprog- og kulturarbejder. Jeg er forkynnder og sjælesørger. Den største sproglige udfordring er, at min menighed

Sognepræst i Sønderjylland, Eberhard von Oettingen, har også været præst i Sydslesvig

“Den kirke, jeg går ind i om formiddagen, bliver overtaget af min tyske kollega lige efter. Ved den tyske gudstjeneste er der de samme blomster, den samme luft og de samme mursten.”

Eberhard von Oettingen, sydslesviger og sognepræst i Sønderjylland.

alle er sønderjyder og taler sønderjysk. Det kan gøre det lidt indviklet og sjovt, men ellers taler jeg ind i et naturligt sprogfællesskab.”

En anden ting, han bemærker, er samarbejdet i Sønderjylland mellem den tyske og den danske kirke, for her deler kirkerne mursten. Der er danske og tyske præster, men de bruger de samme kirker.

“Vi har ikke en historie, der gør, at vi har valgt at bygge andre kirker. Den kirke, jeg går ind i om formiddagen, bliver overtaget af min tyske kollega lige efter. Ved den tyske gudstjeneste er der de samme blomster, den samme luft og de samme mursten. De mursten er tilbage fra 1100-tallet. Det er interessant, synes jeg. I Sydslesvig er man ikke vendt tilbage til de samme mursten, det er en skam. Det har en værdi, at en tysk præst går ind i den kirke, hvor der lige har været en dansk gudstjeneste,” siger han.

Som sydslesviger kender han baggrunden for forskellen.

“Efter Genforeningen og især efter Anden Verdenskrig blev det danske chikaneret af tyske menigheder i Sydslesvig og tvunget til at skabe egne kirker og bruge skolekirker. Men i dag tænker jeg, at vi burde kunne vende tilbage de samme sognekirker, som alligevel er evangelisk-lutherske,” siger Eberhard von Oettingen.

Region Syd arbejder videre for en dansk-tysk kulturfestival

Der er afsat en halv million kroner. Men det skal være ordentligt forberedt, så forberedelserne må tage den tid, forberedelserne tager

Af Poul Struve Nielsen

De frivillige står i rækker på hver sin side af den sti, hvor Tønder Festivals publikum kommer ind lige om et øjeblik. Mette Bossen Linnet sidder ved et bord-bænkesæt tæt på de frivillige og ser på de mange mennesker, der samles. Hun er både formand for Regions Syddanmarks særligt rådgivende udvalg for dansk-tysk samarbejde og for Tønder Festival. Og lige om lidt åbnes der for publikum til Tønder Festival – den største kulturbegivenhed i grænselandet. I år er den 33-årige Venstre-politiker dog ikke så aktiv på festivalen, for hun er på barselsorlov, og den passer fint i timingen for en af de store opgaver, hun ellers står i spidsen for, nemlig regionens arbejde med at undersøge muligheden for at afholde en dansk tysk kulturfestival, som skal bringe grænselandet i fokus. Det skal ikke hastes igennem. Der er afsat 500.000 kroner til at undersøge mulighederne, men som Johan Ottosen skrev i 'Det haver så nyligen regnet' i

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

1890: "Det har slet ingen hast for den, som tror".

Forberedelserne til næste års Tønder Festival har stået på i mere end et år. De første navne til næste års festival er allerede sikret. Og en så stor begivenhed med 13.000 deltagere har krævet rigtig meget planlægning. 3.000 frivillige er i sving, de fleste under selve festivalen. Hovedparten af deltagerne bor i en trailerpark på størrelse med Varde.

Så Sønderjylland og Mette Bossen Linnet har erfaring med at planlægge og gennemføre store kulturelle arrangementer. Tankerne om et folkemøde i grænselandet har svirret, siden Grænseforeningen beslut-

tede ikke at have et Sydslesvigfelt på Folkemødet Bornholm i Allinge.

Folkemødet Bornholm er blevet en kæmpe succes, siden det først blev afholdt i 2011.

Men det er også vokset til at være en kæmpe størrelse og en voldsom udgift for de organisationer, der vælger at kaste sig ind i den stadig hårdere kamp om opmærksomhed, som også er fulgt med og kan aflæses ved, at firmaer, der arbejder med lobbyisme og kommunikation, fylder mere end politiske partier, og det er meget svært for organisationer at henlede opmærksomheden på deres budskab.

Det gælder selvfølgelig også budskabet om det danske mindretal i Sydslesvig og de særlige vilkår, der hersker i grænselandet. Da Sydslesvigfeltets endeligt affødte en debat i de lokale medier i Sydslesvig og Sønderjylland, foreslog Grænseforeningens formand Mirco Reimer-Elster lidt henkastet i et interview, at man måske kunne afholde et folkemøde i grænselandet, hvis det handler om at udbrede kendskabet til grænselandet.

Men udover et kulturmøde på Mors er Danmark i de senere år blevet beriget med folkemøder på både Møn, Falster og i Gentofte i hovedstadsområdet. Så arbejdstitlen, som kan bruges på både dansk og tysk, er i regionen blevet en dansk-tysk kulturfestival.

Øjnene op for grænselandet

Grænselandet kan noget særligt, og der er et behov for at få resten af Danmark og Tyskland til at få øjnene op for mulighederne. Mette Bossen Linnet fremhæver, at virksomhederne sukker efter arbejdskraft, der kan både dansk og tysk.

Et godt eksempel på Københavns, Kiels og Berlins manglende kendskab til grænselandet er den danske reform af regionerne, hvor det internationale samarbej-

de blev lagt fra regionerne til kommunerne uden tanke på den vigtige rolle, Region Syddanmark spiller i samarbejdet med forbundslandet Slesvig-Holsten, Danmarks nærmeste nabo og hjemsted for det danske mindretal. Hvis ikke reformen var blevet ændret, havde Mette Bossen Linnet ikke haft den position, hun har, for så havde regionen ikke stået for noget grænseoverskridende kultursamarbejde med naboerne i Slesvig-Holsten. Glem alt om et kommunalt samarbejde i større stil med de tyske naboer, for de har ikke haft nogen kommunalreform, så der er 1.104 kommuner i Slesvig-Holsten mod 98 i Danmark, hvor det mest er de fire sønderjyske kommuner, der kigger syd for grænsen. Og nu er det ikke, som Johan Ottosen skrev i den gamle kampsang, frø af ugræs, der flyger over hegnet. Det er gode muligheder for både erhvervs- og kulturliv, som ikke må gå til spilde.

Når hun vender tilbage fra barsel, genoptager Mette Bossen Linnet det politiske arbejde og vender tilbage til sine poster som regionrådsmedlem i Region Syddanmark, hvor hun er udpeget som særlig repræsentant for det dansk-tysk samarbejde og som medlem af bestyrelsen og kulturudvalget for det grænseoverskridende samarbejde i Region Sønderjylland-Schleswig. "Vi måtte finde en lang titel, som matcher det tyske," siger hun med et glimt i øjet om den fine titel som 'særlig repræsentant'. Bordbænkesættet, vi har sat os ved, hører til et af Tønder Festivals legendariske udskænkingssteder, Little Dublin, som ligger ved indgangen til området 'Outlaw Village'.

Mette Bossen Linnet fortæller, at rollen som særlig repræsentant for det dansk-tyske samarbejde har været i Regionsrådet i flere perioder, og at hun koordinerer samarbejdet med naboerne mod syd i tæt parløb med partifællen og regionsrådsformanden Bo Libergren.

"Der er rigtig mange repræsentative opgaver. Og i efteråret laver vi en dansk-tysk strategi om, hvad der er vigtigt for regionen i det dansk-tyske samarbejde," siger hun.

Efter at ideen om et folkemøde i grænselandet kom frem, skal den have lov at modnes hos de forskellige aktører. Og den modningsproces er der sat 500.000 kroner af til af Regionsrådet.

Desuden har både det tyske mindretals paraplyorganisation i Danmark, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), samt det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), og det danske mindretals politiske parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), udtalt støtte til ideen.

Folk skal samles

"Kommissoriet for en dansk-tysk kulturfestival har været til behandling i Regionsrådet og er godkendt inden sommerferien. Vi ønsker et dansk-tysk møde med kulturelle indslag og mulighed for debatter og drøftelser, hvor vi også kan samle det frivillige. Det skal ikke være noget, der erstatter de rigtig gode sydslesvigske årsmøder eller andre eksisterende begivenheder, men et nyt forum, hvor vi løfter det hele fra kultur til politikere, menige borgere og erhvervslivet.

Det skal ikke være noget, der erstatter de rigtig gode sydslesvigske årsmøder eller andre eksisterende begivenheder, men et nyt forum, hvor vi løfter det hele fra kultur til politikere, menige borgere og erhvervslivet.

Mette Bossen Linnet, Region Syddanmarks særlige repræsentant for det dansk-tyske samarbejde og formand for Tønder Festival om muligheden af en fremtidigt dansk-tysk kulturfestival.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

kultur til politikere, menige borgere og erhvervslivet,” fortæller hun om planerne.

“Meningen er, at det skal samle folk fra både den danske og den tyske side af grænsen i et samarbejde, der bygger på sammenhold og respekt for hinanden. Det skal understrege, at vi trods krige og konflikter i dag er kommet dertil, hvor vi kan have så godt et samarbejde. Vi vil gerne udbrede den viden og kendskabet til historien og nutiden, både til resten af Danmark og Tyskland og resten af verden,” siger Mette Bossen Linnet og tilføjer:

“Der er steder, hvor der er krig, og vores eksempel kan måske skabe håb.”

Kort efter debatten om et folkemøde i grænselandet var begyndt, blev der mulighed for en uventet generalprøve, da der blev afholdt UNESCO-dage i Augustenborg, og det på kort tid lykkedes at stable et fint kultur- og debatarrangement på benene.

Men Region Syddanmark sigter højere.

“Vi kan hente inspiration i Augustenborg-dagene. Men vi sigter højere. Der skal være mere markedsføring, for eningslivet skal inddrages. Det skal have en flyvehøjde og skabe værdi for den praktiske verden. Ligesom man kan se det, når for eksempel helikopteren flyver over grænsen. Der bliver ikke tale om at starte med en lille udgave. Det skal gøres ordentligt første gang. Der er nedsat en arbejdsgruppe og indhentet ekstern hjælp til at afdække mulighederne. Nogle siger: Kan det ikke allerede blive i år eller næste år. Men det skal ikke være før, at det er helt gennemarbejdet. Det er en unik historie, der skal formidles på begge sider af grænsen.”

Fælles begivenhed

Mette Bossen Linnet understreger, at en dansk-tysk kulturfestival skal være en fælles begivenhed, som der bliver lagt penge og kræfter i på begge sider af grænsen.

“Vi har sat 500.000 kroner af til forarbejdet. Det er alt det arbejde, der leder op til det, og deri ligger en indirekte forståelse for, at vi kan gå videre med projektet, når vi når frem til start. Vi har haft møder med ministre og ministerium i det tyske, men der er ikke penge endnu. Men det skal der være, ellers kommer det ikke til at lykkes,” siger hun.

Det er for tidligt at tale om, hvor en kulturfestival skal finde sted, og om det skal være på én lokalitet og gentages ligesom andre møder af den karakter, eller om det for eksempel skiftevis skal være på den dan-

ske og den tyske side af grænsen. I første omgang ser man på indholdet.

“Så må vi se, hvem der bider til bolle, når tingene bliver mere konkrete.”

Mette Bossen Linnet mener afgjort, at det er en fordel at have erfaringer fra en begivenhed som for eksempel Tønder Festival at tære på, når et stort grænseoverskridende projekt skal planlægges. Hun nævner også som eksempel folkBALTICA Festival som et arrangement, der bringer gode erfaringer fra grænselandet til bords.

“Vi har helt sikkert erfaringer. Arbejdet med Tønder Festival har givet mig blikket for både de små, store og strategiske tanker. Til Tønder Festival er der cirka 3.000 frivillige med. Og det er ikke nok med musikken. Der skal også være toiletter, mad og drikke mm. Hvad det indholdsmæssige angår, har vi erfaringer herfra, som vi godt kan bruge. Men folkBALTICA har helt sikkert mange erfaringer, vi kan tage med. Det er et grænseoverskridende projekt, og der er mindretalsmusikanter med.”

Flere grene af kulturlivet

Hun mener, grænselandskunstnere fra flere grene af kulturlivet vil kunne bidrage til en dansk-tysk kulturfestival.

“Der er billedkunst, litteratur. Det kan være en mosaik, hvor alle kommer og aktørerne kan lade sig inspirere af hinanden. Det er noget af det, der med til at skabe magi”, siger Mette Bossen Linnet.

Få meter fra os begynder de mange frivillige, som har stillet sig op på rad og række at klappe. Det er en tradition på Tønder Festival, at publikum bliver klappet ind. Og publikum klapper tilbage mod de frivillige. De ved godt, at uden frivillige, ingen festival.

Det ved formanden for festivalen selvfølgelig også. Og hun understreger, at de andre sønderjyske politikere også forstår nødvendigheden af den frivillige indsats. Tønders borgmester har været parkeringsvagt på festivalen i mange år.

“Ude på campingområdet ligger Sønderborgs borgmester, for han plejer at være her. At samle så mange mennesker kræver mange logistiske overvejelser. Mange lokale holder ferie for at være med og gøre en indsats som frivillige,” siger Mette Bossen Linnet. Mens hun er på barsel fra regionsrådet, overtager partifællerne Allan Emiliussen og Tage Petersen hendes opgaver med det dansk-tyske samarbejde.

Tema: Kultur, musik og mindretal

folk
BALTICA

Tema:
Kultur, musik
og mindretal

Mindretalsmusik kommer yderligere i fokus

Musik er også et kulturelt udtryk. Sangene har sprog, men hvad med melodierne, instrumenterne og det samlede udtryk? Tønder Festival har fået støtte til at sætte fokus på international musik og har besluttet at fastholde det fokus under alle omstændigheder

Af Poul Struve Nielsen

Det er ikke sådan, at der findes en bestemt musikstil, som er helt særegent for det danske mindretal i Sydslesvig eller for det tyske mindretal i Sønderjylland.

Men selv om man ikke kan høre forskel, er der alligevel musik og sange, som er mindretalernes musik. Et godt eksempel er 'Det haver så nyligen regnet.' Sangen blev første gang fremført i 1890 ved en fest i Studenteramfundets Sønderjyske Samfund i København. Det var, mens Sønderjylland var tysk, og det er en modstandssang, som støtter de dansksindede i Slesvig.

Sangen blev de danske sønderjyders kampsang i håbet om en genforening med Danmark. Og ifølge Højskolesangbogens hjemmeside opfattede tyskerne danskernes sange som et farligt agitationsmiddel, og den sønderjyske sprogforening måtte advare mod at synge sangen.

I Sønderjylland har den bevaret sin popularitet, og den har, trods skrevet af en sønderjyde i København, været musik, som er brugt i et mindretals tjeneste og er derfor et eksempel på et stykke dansk mindretals musik. Den største kulturbegivenhed i Sønderjylland, Tønder Festival, har i to år haft et særligt fokus på mindretalsmusik.

Festivalen har arrangeret en 'Minority Language Circle', hvor musikerne, som har mindretalsbaggrund

Luna Erhasin (øverst), dansk musiker med kurdiske rødder, og Ríoghnac Connolly fra Irland var med i dette års Minority Songwriters Circle på Tønder Festival.

eller synger på et mindretalssprog, mødes på scenen og spiller deres sange på skift. Konceptet er ikke nyt. Der har længe været samlet henholdsvis mænd og kvinder i Gentlemen's Circle og Womens Circle.

Initiativ fortsætter

Minority Language Circle blev sat i gang i 2025 med en bevilling på 500.000 kroner fra Kulturministeriet. Måske forlænges bevillingen, men uanset hvad fortsætter Tønder Festival med at have fokus på mindretalsmusik. Det garanterede festivalens kunstneriske leder, Maria Theessink, på et pressemøde på festivalens sidste dag. "Minority Language Circle bliver lavet alligevel, også hvis der ikke kommer flere penge fra Kulturministeri-

et," sagde Tønder Festivals kunstneriske leder, Maria Theessink.

I år var deltagerne Beinir og Lea Kampmann fra Færøerne, Sam Kelly fra Storbritannien, Ríoghnac Connolly fra Irland og Luna Erhasin, som er fra Danmark og har kurdiske rødder.

Til en koncert med sit band AySay reflekterede Luna Erhasin over sin deltagelse i cirklen, og hun fortalte, at hun har kæmpet med at lære de kurdiske sange, men det er en arv, der er vigtig for hende at bringe videre.

"Der var ikke mange, der forstod nogle af vores ord. Men forhåbentligt mærkede dem, der var der, noget alligevel. Det er det, jeg synes, er enormt smukt ved at lytte til noget musik, som har en lyd, som fortæller mig, at det var ægte mennesker, der engang levede, som skrev det her. Det har intet med mig at gøre, med Luna eller vores band AySay. Men det er meget ældre og vigtigere end os," sagde hun som optakt til en palæstinensisk folkemelodi, som hun så har lært på arabisk.

Kurdisk er presset af tyrkisk og arabisk, i Færøerne har Danmark tidligere sat sproget under pres, og det gælder også Grønland, hvorfra Rasmus Lyberth deltog i cirklen sidste år, da Tønder Festival havde den for første gang.

I Nordirland opnåede det traditionelle irsk-gæliske sprog først officiel status i 1998. Ellers havde englænderne kun givet officiel status til engelsk. Irske Ríoghnac Connolly, som er fra Nordirland, ➡

men bor i England, holdt også en sangworkshop for festivaldeltagerne, hvor deltagerne lærte en vuggevis på gælisk.

“Der var mange fantastiske mennesker, som sang på irsk. Min bedstemor ville have været stolt,” fortalte hun til en koncert dagen efter.

Fokus på grænselandet

Så kan man sige, at Tønder jo ligger i et grænseland med tre mindretal, så hvor bliver frisisk, dansk og tysk af i denne sammenhæng? Cirklen er med kunstnere, som er på programmet, og der er altså ikke repræsentanter for de lokale mindretal på scenerne i disse år.

“Vi arbejder på i højere grad at inddrage de lokale mindretal,” fortæller Poul-Henrik Jensen, som er næstformand for Tønder Festival Fond. Også i løbet af året står Tønder Festival, der også administrerer det europæiske kontor for mindretalsmusik, for mindre musik- og debatarrangementer, så mindretalsmusik er ikke et fokus, der kun er i festivaldagene.

“Vi vil have fokus på både frisisk musik, og hvad der ellers er mindretalsmusik. Vi støtter de kunstnere, der går mod strømmen. Vi går også ud i Europa og prøver i særlig grad at støtte de sprog, der er under pres, og vi støtter kulturer, der er glemte,” tilføjer han.

Hvad sprogene i grænselandet omkring Tønder angår, kan man nu om dage ikke sige, at dansk eller tysk er truede sprog. Både det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland har sprog og musik fra moderlandene at trække på.

Men derfor findes der alligevel musik og lyrik, som er skabt i mindretallenes tjeneste, og der findes musiktraditioner, som hører de forskellige egne af Danmark og Tyskland til.

Og de er traditionen tro også repræsenteret på Tønder Festival, hvor folkBALTICA Ensemblet, som består af unge musikere fra Slesvig-Holsten syd for grænsen og Region Syddanmark, optrådte både til skolekoncerten torsdag eftermiddag i et af de store telte, mens de unge musikere fredag aften stod de for en jamsession på den lille scene i Vise-møllen, og torsdag gav de skolekoncert for skoleelever fra hele Sønderjylland – og mange andre. Alene folkBALTICA Ensemblet, som synger på både dansk og tysk, garanterer, at grænselandet og mindretallene er repræsenteret på festivalen.

Tema:
**Kultur, musik
og mindretal**

Grænseforeningens folk er aktive på Tønder Festival

Bestyrelsesmedlemmer fra Grænseforeningen i Tønder er også del af den største musikfestival i grænselandet.

Af Poul Struve Nielsen

En gang om året får Tønder, som er en by med 7.477 indbyggere, en tvillingeby med mere end 13.000 indbyggere, nemlig Tønder Festival.

Mens Roskilde Festival bygger en teltby, som er større end Aalborg, bygger Tønder Festival en trailerpark på størrelse med Brønderslev eller Korsør.

Det skyldes en forskel i aldersgennemsnittet hos publikum, som er noget ældre på Tønder Festival og derfor for de flestes vedkommende overnatter i campingvogne eller autocampere. Det gælder også en del frivillige. Cirka halvdelen af gæsterne kommer fra et sted, som ligger mere end 150 km fra Tønder, og der kommer også mange frivillige langvejs fra.

Men der er også opbakning fra rigtig mange i lokalforsamlingen, som er med til at få festivalen

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

Marie Stamp er formand for Grænseforenings lokalforening i Tønder Amt og frivillig på Tønder Festival.

til at løbe rundt ved at gøre en frivillig indsats. Formanden for Tønder Amts Grænseforening, Marie Stamp, har på dette års Tønder Festival været frivillig i Naturmælks nye bar på Tønder Festival. Hun er en af cirka 3.000 frivillige, som får det hel til at løbe rundt.

“Der er mange frivillige fra hele landet. Jeg har stået i Naturmælks bar med to fra Randers og to fra København – og to unge drenge, som var fra Tønder,” fortæller Marie Stamp.

Også Ingeborg Dahlmann, bestyrelsesmedlem i Tønder Amts Grænseforening, har været frivillig på Tønder Festival i år. Hun har arbejdet med catering til de kunstnere, der optrådte på festivalen.

“Det betyder meget for mig at være frivillig. Danmark er et land, der består af frivillige. Vi kunne ikke få tingene til at fungere, som vi gerne vil, hvis ikke der var så mange frivillige. Om det så er Tønder Festival eller Grænseforeningen, hvor vi skal arrangere mindretalsdag i Nibøl, er det lidt det samme. Og jeg kan også godt lide fællesskabet med andre mennesker,” siger Ingeborg Dahlmann.

Hun har været frivillig i fire år og er kommet på Tønder Festival, siden den begyndte, dog ikke hvert år. Marie Stamp har også mange års erfaring som frivillig i både Grænseforeningen og Tønder Festival.

“Jeg var frivillig i Børneland, dengang der var sådan et. Vi trak heste rundt,” fortæller hun og tilføjer:

“Vi har altid været hernede. Vi har virkelig været til Tønder Festival mange gange i tidens løb. Jeg var også lærer i Tønder.”

Også Maries mand, Niels, er frivillig i Naturmælksbaren. De to bestyrelsesmedlemmer fra Grænseforeningens lokalforening er glade for at bidrage til festivalen, fordi den betyder meget for kommunen.

“Det betyder virkelig meget at have festivalen.

Den sætter Tønder på landkortet, siger Ingeborg Dahlmann.

“Vi kan se, folk kommer tilbage år efter år. Så ved vi, de synes, her er hyggeligt,” siger Marie Stamp.

Det sætter også sit præg på festivalen, at det er en stor kulturbegivenhed i grænselandet, hvor er et mindretal. Åbningstalen blev holdt af Tønders borgmester, Jørgen Popp Petersen fra Slesvigsk Parti. Han er fra det tyske mindretal i Sønderjylland og har i øvrigt været p-vagt som frivillig på festivalen i mange år. Robin Kubitzki, der er dansk borgmester i Agtrup i Sydslesvig på den anden side af grænsen, er også frivillig på Tønder Festival.

Så der er ikke bare folk fra hele Danmark, men også folk fra både det danske mindretal i Sydslesvig og fra det tyske mindretal i Sønderjylland både blandt de frivillige og blandt publikum. Og såmænd også fra den tyske flertalsbefolkning. Cirka 1.100 fra publikum kommer fra Tyskland.

“Jeg har ikke set så mange fra Sydtønder Amt,” siger Marie Stamp dog med henvisning til lokalforeningens venskabsforening syd for grænsen.

Men det kan være, der kommer flere næste år, for hun og Ingeborg Dahlmann har måske fået fortalt lidt om det, mens de i mellemtiden sammen med Sydslesvigsk Forening (SSF) fra Sydtønder Amt, altså lige på den anden side af grænsen, arrangerer Mindretalenes Dag i Nibøl.

Tema:
Kultur, musik
og mindretal

Musik fra begge sider af grænsen

**Mette Braasch er
elev på Duborg-
Skolen, spiller
klarinet i
folkBALTICA
Ensemblet og
holder af at
mærke folke-
musikkens rødder**

Hun er stadig gymnasieelev på Duborg-Skolen i Flensborg. Hun bor hjemme. Men som musiker er hun vant til at spille på de store scener. Hun har optrådt i Alsion i Sønderborg, i Husum

Messe- og Kongrescenter, på skibsværftet i Flensborg og på Tønder Festival.

Så musik fylder meget i den unge klarinettist Mette Braasch' liv.

“folkBALTICA er også en stor del af mit liv. Jeg har været med siden 2022. Vi spiller musik fra begge sider af grænsen. Også musik, hvor den danske tekst er meget forskellig fra den tyske, for eksempel ‘Bro Bro Brille’, som er en sang, vi spiller i ensemblet. Det er lidt magisk. Du kan mærke, at den har bragt begge sprog sammen i en sang,” siger hun.

Melodien er vist i grunden italiensk, men sådan er det med gamle viser. De kender ingen grænser.

Sprog og identitet betyder noget for Mette Braasch.

“Jeg har sunget næsten hele Højskolesangbogen. Her på Duborg-Skolen synger vi altid danske fællessange.

Af Poul Struve Nielsen

folkBALTICA er også en stor del af mit liv. Jeg har været med siden 2022. Vi spiller musik fra begge sider af grænsen, siger gymnasie-elev Mette Braasch.

Foto: Poul Struve Nielsen/Graenseforeningen

Uden for skolen eller ensemblet lytter jeg meget til danske playlister. Også tyske, hvis der er sange, som har begge sprog i sig,” siger hun.

Hun har selv valgt det danske til. Hendes forældre er tyske, men Mette Braasch valgte at tage på dansk efterskole og derefter at søge ind på Duborg-Skolen. “Jeg gik på Auguste-Viktoria-Schule i Flensburg, det tyske gymnasium, indtil jeg tog på OrkesterEfterskolen i Holstebro. Det gjorde jeg af interesse for musik og dansk sprog. Jeg havde dansk i den tyske skole, og da jeg tog på efterskole, var det ikke meningen, at jeg skulle tilbage til det tyske gymnasium. Jeg ville på Duborg-Skolen, og her er jeg rigtig glad for at være,” fortæller Mette Braasch.

På efterskolen i Holstebro var hun international elev.

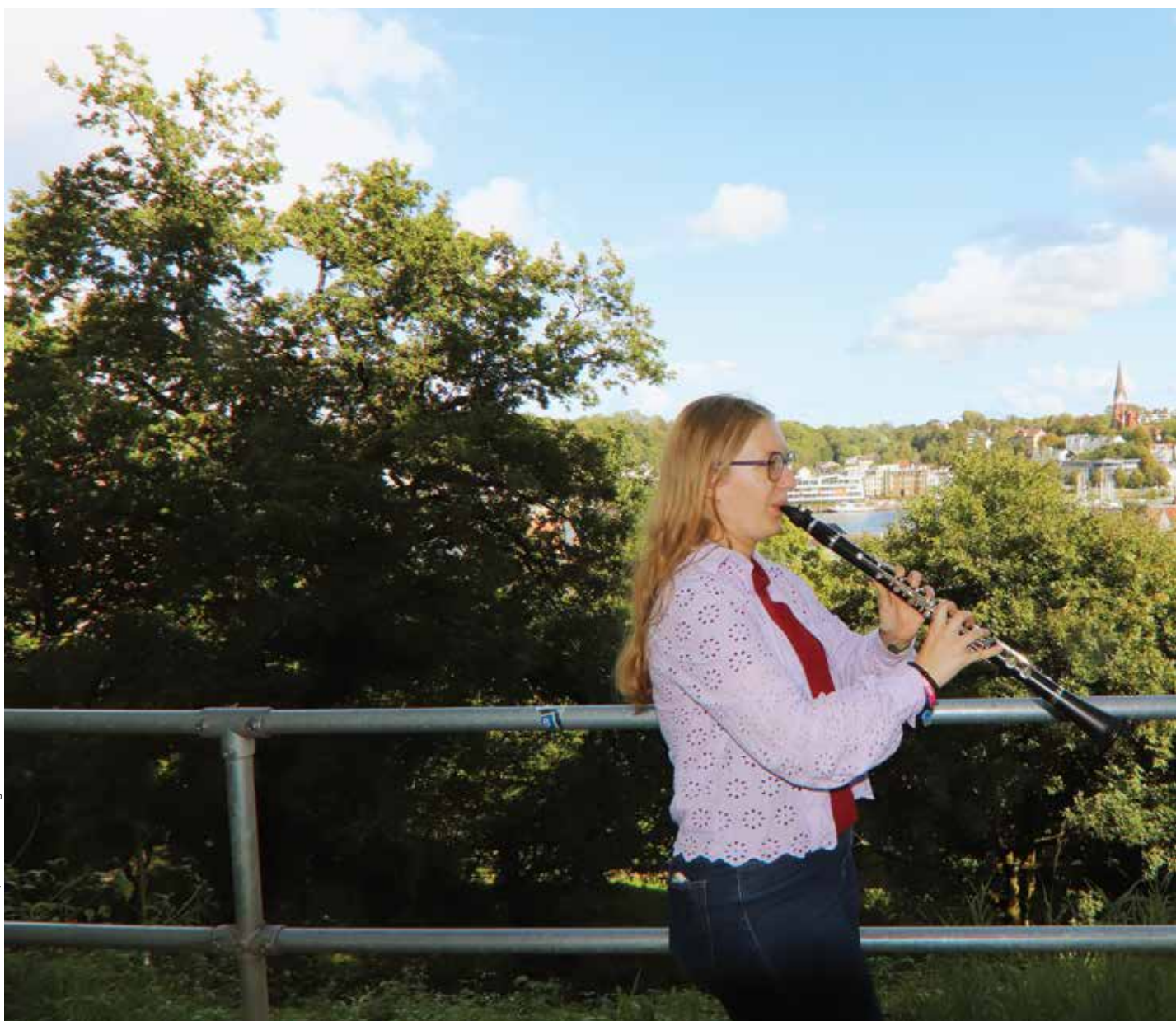
“De har en international linje. Alle os, der gik på den, kom nu fra Tyskland. Men med resten af skolen talte jeg dansk. Alle fag var på dansk, også musikfagene. Jeg lærte dansk for at blive en del af det hele. Nu kan jeg tale om alt.”

Vild med dansk

“Da jeg havde dansk, fandt jeg ud af, at det var et sprog, jeg gerne ville lære. Min dansklærer var meget hjælpsom i at støtte mig i at lære dansk og finde en dansk efterskole. En veninde, som var på efterskolen et år før mig, fortalte mig om Duborg-Skolen. Jeg var sikker på, de ville passe bedre til mig,” fortæller hun.

folkBALTICA spiller musik med rødder i Norden og Slesvig-Holsten, både traditionel og nyligt komponeret musik. Mette Braasch har gjort sig nogle tanker om forskellen på den måde, musikken udvikles og spilles på forskellige steder i grænselandet.

“Folkemusik i Danmark er lidt mere specielt, men jeg elsker det, uanset hvor det kommer fra. I Danmark er der ikke meget bas, i Tyskland er der mere. Derfor er den danske musik mere sød, ➡

den tyske er mere impulsiv, og det er med flere blæserinstrumenter, vil jeg sige. Det er lidt mere lyst i Danmark, og der er lidt flere mørke toner i Tyskland,” siger hun.

Hun konstaterer, at folkemusikken i Slesvig-Holsten minder mere om det nordiske end det sydtyske.

“Vi har den historie med grænsen. I musikken bliver de mere nordiske ting her i grænseregionen. Det er min fornemmelse, at musikken, som kommer fra øerne, også de danske øer, er mere aktiv, hurtigere. Der er musikalske ting, som gør musikken og på en måde mere danseagtig,” siger hun om musiktraditionerne fra øer som Før, Sild, Rømø og Fanø.

Mette Braasch er også glad for noget af den nye musik, som er komponeret til folkBALTICA i år.

“Jeg kan godt lide folkBALTICA Festival-sangen, som både er på dansk og tysk. Hele ensemblet synger både den danske og den tyske del. Suiten, som Stundom har komponeret til ensemblet, var sjov at spille. ‘Duerne flyver’, som er en fælles ting.”

Hun hører og dansk musik og holder af danske fortællinger.

“Vi har hørt meget Kim Larsen på efterskolen, også Rasmus Seebach. Og mange børnesange. Af dansk litteratur husker jeg mest H.C. Andersen, som mine forældre har læst for mig, godt nok på tysk. Jeg kan godt lide ‘Den lille havfrue’, fordi min søster elsker havfruer. Og ‘Prinsessen på ærten’,” fortæller Mette Braasch.

“Folkemusikken i Slesvig-Holsten
minder mere om det nordiske end
det sydtyske.”

Mette Braasch, gymnasieelev på Duborgskolen og klarinettist i folkBALTICA Ensemble.

Tema:
Kultur, musik
og mindretal

Nordisk musik har dystre rødder

Af Poul Struve Nielsen

Julian Svejgaard taler om jazz i radioen som vært på P8-programmet Snooze og spiller folkemusik med især bandet Stundom, som var årets kunstner på folkBALTICA i år, og som blandt andet har optrådt på Roskilde Festival. Han er også historiker og på Historiske Dage i Øksnehallen i foråret fortalte han om, hvordan stads- musikanter har præget musikkens udvikling frem til i 1800-tallet, og det har de i særlig grad gjort i Danmark, fordi stadsmusikanterne her ikke blot havde monopol på at spille for penge i byerne, men også på landet. Julian Svejgaard, som blandt andet bygger sine tanker på historikeren Jens Henrik Koudals arbejde, mener dog, at det måske har haft lige så stor betydning for musik-

ken udvikling, om den er spillet i tætbefolkede områder eller ude på landet.

Tyndt befolkede og langt fra byerne er i hvert fald øerne i Vadehavet som Fanø og Rømø, der er i dag hører til Danmark, og Før, som er en del af Tyskland, men stærkt præget af det frisiske mindretal.

“Men man kan lige så vel forklare, at der skete noget med vores musik ud fra, at folk har boet tættere sammen i byerne. Det siger næsten sig selv, at øerne kan være bedre beskyttet fra den store kulturelle smeltedigel,” siger han. En udøvende frisisk musiker fra øen Før, som også har sunget på sit modersmål, er Keike Faltings. Hun og hendes brødre begyndte at interessere sig for irsk folkemusik, og da øerne i Nordsøen har været

Den traditionelle musik i Danmark blev på nogle århundreder vendt fra mol til dur, fortæller musiker, historiker og radiovært Julian Svejgaard, som med trio **Stundom** var årets navn på folkBALTICA i år

Historiker Julian Svejgaard (i midten) med trioen Stundom, som også består af Emma Kragh-Elmøe og Villads Hoffmann.

præget af fiskersamfund, som er kommet ud i verden og hjem igen, har der helt sikkert også været en stor udvikling af musik og alt muligt andet med de britiske øer.

“Vi gik i arkiver på Færø og spurgte vores bedstemor. Vores far har altid været glad for at skrive digte på frisisk. Så fik vi et frisisk repertoire. Bedstemor kunne huske nogle ældgamle sange fra middelalderen, som den ældre generation stadig sang til festerne. Vi fandt noter til gamle sange. Men desværre ikke lydoptagelser. Så blev vi inspireret af det irske og af folkemusikken fra Færø”, har hun fortalt til magasinet Grænsen om den

musik, bandet Kalüün lavede på deres album “Spöören.

“Men lyder det anderledes, end hvis det havde været sunget på tysk eller dansk?” spørger Julian Svejgaard.

Kalüün havde deres egen originale lyd, men jo, musikken kunne vel være fra Færø, og inspirationen fra Irland er jo en tilståelsessag. Det er sproget, der giver musikken det iørefaldende frisiske udtryk. ➡➡

Melodier på tværs af kulturer

“Man kan genkende melodier på tværs af kulturer. Musikken eksisterer side om side med det sproglige. Der er også en sammenhæng mellem Finland og Sverige, selv om det er forskellige sprogstammer,” siger Julian Svejgaard.

Hvad stadsmusikantordningen angår, sluttede den i begyndelsen af 1800-tallet, men nogle skulle løbe deres embedsperioder ud.

Stadsmusikanten i København, som på Hans Christian Lumbyes tid hed Carl Gottlob Füssel, havde eneret på leverance af underholdningsmusik, men den ret mistede han, da Lumbye begyndte at spille op i Tivoli. Füssel lagde sag an mod Tivoli, men Tivoli påpegede, at Lumbyes koncerter ikke var “balmusik”, og at Füssels musikere ikke kunne præstere den samme musik som Lumbye. I 1848 faldt dommen – til Tivolis og Lumbyes fordel. Det skriver Martin Zerlang i en anmeldelse af Henrik Engel-

“Det er svært at vide, hvordan musikken har lydt før stadsmusikantvæsenet. Men det har været en kulturclash, for stadsmusikanterne har været i slægtskab med andre stadsmusikanter. Det har været en elitekultur, som har haft et tysk præg.”

Julian Svejgaard, historiker, musiker og radiovært

brechts bog ‘Arven efter Lumbye – musik og musikere i Tivoli 1843 til 1944’. Ellers havde Tivolis gæster i dag oplevet noget helt andet musik, når de besøger haven.

“Der har været masser af retssager mod spillemænd, der har spillet op til dans,” fortæller Julian Svejgaard. Han nævner tre undtagelser, hvor stadsmusikantordningen har stået svagere, eller måske slet ikke eksisteret. Bornholm, Fanø og Amager. Alle tre steder er der særegne traditioner at spore, eksempelvis den nederlandske påvirkning fra hollænderne på Amager. Julian Svejgaard har fremhævet, hvordan stadsmusikanternes stil har ført til, at man gik fra de mørkere toner i mol til de lysere toner i dur. Der er ikke noget, der tyder på, at musikken har været forskellig i Kongeriget og hertugdømmerne.

“Dansk folkemusik var meget tysk, og der var mange tyske stadsmusikanter. Der var desuden mange tysktalende i eliten, også i borgerskabet i byerne. Det foregår jo før den store musikalske vækkelse. Den systematiske indsamling af melodier begynder først i starten af 1800-tallet, og det er kun teksterne, man har

fra de indsamlinger, man har tilbage fra 1500-tallet” siger Julian Svejgaard.

Angående den tyske påvirkning, så har inspiration nok dengang som nu gået begge veje. En tidlig udgivelse, hvor danske folkeviser indgår, er således Wilhelm Grimms, altså en af brødrenes, *Altdänische Heldenlieder*, *Balladen und Märchen*, som er udgivet 1811.

Melankolsk fortid

Hvad angår bevaring af en særegen musiktradition i lokalsamfundene, var skaden sket i 1800-tallet.

“Meget tyder på, at jo længere, vi går tilbage i tiden, jo mere musik blev spillet i mol. Men det forsvinder i løbet af 1700-tallet. Det ældste tonesprog har haft mere mol og været mere melankolsk, og det er det stadig i Sverige – vel at mærke nord for Skåne, Halland og Blekinge. Jo tættere et område var på urbane centre, jo mere dur var der. Jo mere isoleret et samfund var, jo mere mol var der i melodierne,” fortæller Julian Svejgaard.

Han tilføjer, at den oprindelige lyd hos almuen, som ikke var påvirket af modestrømninger og stadsmusikanter, var mere i mol, mere mørkt.

“Det er svært at vide, hvordan musikken har lydt før stadsmusikantvæsenet. Men det har været en kulturclash, for stadsmusikanterne har været i slægtskab med andre stadsmusikanter. Det har været en elitekultur, som har haft et tysk præg.”

Julian Svejgaard fortæller, at der også er gamle, danske musikinstrumenter, som gik ud af brug i perioden, eksempelvis droneinstrumenter som sækkepiber.

Og fra de gamle hertugdømmer er der instrumenter som en rummelpot og en taufelsgeike, som stammer sydfra, men har spillet en rolle i det nuværende Sønderjylland og Sydslesvig. Rummelpotten består af en lerkrukke lukket med en udspændt svineblære, hvori der er stukket et tagrør, som kan trækkes op og ned og giver det en rumlende lyd. ‘Æ rummelpot’ lægger i dag navn til det satirisk sønderjysk årsskrift, og Geike er jo tysk for violin, så det andet instrument har været et strengeinstrument. Drejelire, et strengeinstrument med håndsving, og blæseinstrumentet skalmeje forsvandt til fordel for violinen.

Inspiration fra kirkemusik

Mange af de gamle salmer minder om de gamle folkeviser. Det står også angivet i både salmebogen og Højskolesangbogen, at det er en folkevisenogle steder.

Grundtvigs ‘Den signede dag’, som i år er blevet gendigtet i en kantate af samme navn af Iben Krogsdahl, er en gendigtning af den gamle dagvisen fra Hans Thomissøns salmebog fra 1569, en af de første danske salmer efter reformationen. Et eksempel på en sang, der også er skrevet til melodien på en folkevisen, er ‘Det haver så nyligen regnet’, som måske nok ikke er fra salmebogen, men som har haft en helt afgørende betydning som kampsang for danskere i Slesvig. Julian Svejgaard fortæller, at komponisten og organisten Thomas Laub havde en teori om, at mange af folkeviserne i virkeligheden var gamle kirkelige melodier, som var blevet overtaget af folket.

“Det har farvet deres idealer om, hvordan musik skulle lyde. Den oprindelige ægte lyd af bøndernes musik er nok farvet af den musik, bønderne har hørt”

De første orgler kom i 1700-tallet, så folkemusikkens møde med den kirkelige tradition er startet på et tidspunkt, hvor kirkemusikken har lydt helt anderledes end i dag.

Kirkeorglet blev først udbredt og standardiseret i de danske kirker i løbet af 1800-tallet, så folkemusikkens møde med den kirkelige tradition er startet på et tidspunkt, hvor kirkemusikken har lydt helt anderledes end i dag.

Tema:
Kultur, musik
og mindretal

Foto: Alexander Leicht Rygaard/Grænseforeningen

Nina sikrer dansk kultur i Sydslesvig

Af Alexander Leicht Rygaard

Har du været til en dansk kulturoplevelse i Sydslesvig, har Nina Lemcke med al sandsynlighed haft en finger med i planlægningen. Som kulturkonsulent i Sydslesvigsk Forening er det hendes opgave at finde kulturoplevelser, der kan binde det danske mindretal sammen.

Imorgen tager Nina Lemcke til Kolding. I en hel weekend skal hun deltage i KLAP-festivalen og opleve teateropsætninger i mange former rettet mod børn.

Og når hun kommer hjem igen, regner hun med at have en klar idé om, hvilke forestillinger der kunne være spændende at få til Sydslesvig. "Det er altid en hyggelig oplevelse. Der kommer mange børnefamilier, og det er sjovt at se, hvordan de reagerer, og om de kan lide en given forestilling. Børn er meget ærlige. Fungerer det i Kolding, fungerer det også hos os syd for grænsen. Det afhænger ikke af nationalitet eller kultur", siger hun.

Efter 11 år som kulturkonsulent i det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), har Nina Lemcke opbygget et stort netværk, der forgrener sig inden for mange former af kulturoplevelser. Hun kender derfor de fleste teatre og ved hvilke, der kan levere den kvalitet, man søger i Sydslesvig.

"Sproget skal ikke være for kompliceret. Det er ikke alle børn i det danske mindretal, der vokser op med det danske sprog hjemmefra, og derfor tilpasser vi altid forestillingerne med et par år. Bliver en forestilling solgt som værende til fem år og op, så er det hos os nok mere for børn, der går i 2.-3. klasse og op", siger Nina Lemcke.

Det skal underholde

For et mindretal som det danske er det afgørende at opleve kultur fra moderlandet i sit nærområde. Nina Lemckes arbejde er derfor en del af den lim, der er med til at holde det danske mindretal sammen. Fælles kulturoplevelser skaber fælles forståelser.

Nina Lemcke har da også en finger med i stort set alt, hvad der rører sig af dansk kultur i Sydslesvig. Børneteater er blot en lille del af den palet, hun arbejder med.

Til november skal hun igen afsted til Kolding, når Danmarks Teaterforeninger afholder seminar, og her

er målet at udvælge de forestillinger rettet mod voksne, som skal til Sydslesvig i det nye år.

"Vi kigger efter, hvad der kan underholde, om det så er drama, musik, dans eller lignende. Og så må der også gerne være noget med dybde. Men det gælder alle steder, at forestillinger med dybde kan være svære at sælge billetter til", fortæller kulturkonsulenten.

Nina Lemcke udvælger en række forestillinger i samarbejde med SSF's Teater- og Koncertudvalg, der så i sidste ende træffer beslutningen om, hvilke man ønsker at satse på. Målet er 18-20 voksenforestillinger pr. år, mens tallet er tættere på 50 for børneforestillingerne.

"Seminaret er en benhård udvælgelse. Det foregår også i en weekend, men fungerer mere som en slags speeddating, hvor man ser et udsnit på seks minutter af hver forestilling. Og sådan kører det over mange timer. Vi taler selvfølgelig også med teatrene og indsamler materialer", tilføjer hun. ➡➡

Sydslesviger med sydtyske rødder

Nina Lemcke er født i Heidelberg, men opvokset i Sydslesvig og har gået på Henrik Lassen-Skolen i Bøl og på Duborg-Skolen i Flensborg. Begge skoler tilhører det danske mindretal. Nina Lemcke har studeret på universiteterne i Flensborg og Kiel, og hun har også en diplomuddannelse som designer. Før hun blev kulturkonsulent, boede hun 10 år i Hamborg og var medejer af en forretning. Hun er kæmpe fan af det danske band synthrockband Turboweekend og har fulgt bandet rundt på en turné i Tyskland for 10 år siden.

Nye danske bands på plakaten i Sydslesvig

Nina Lemcke arbejder også tæt sammen med SSF's Kulturudvalg, hvor målet især er at arrangere pop-, rock- og jazzkoncerter med danske bands og artister. Her giver det hende en fordel, at hun bor i Danmark og har en datter, der går i skole nord for grænsen. "Jeg lytter rigtig meget til dansk musik, også på grund af min datter, og kigger altid på festivalernes program. Det er især de navne, jeg ikke kender, der vækker min interesse, og her synes jeg, at P3 er gode til at spille noget, som vi også godt kan bruge", siger Nina Lemcke.

"Det er især de nye bands og kunstnere, som vi har råd til at booke. Når de bliver bare lidt større, er det svært at få dem til Sydslesvig", tilføjer hun.

Af gode eksempler nævner hun bandet Barselona, som spillede en udsolgt koncert i Sydslesvig i 2024. Det samme har bandet Efterklang gjort flere gange samt artisten JJ Paulo. Derudover skulle bandet Downtown July, der vandt KarriereKanonen i 2025,

have spillet på Flensborghus i foråret, men desværre måtte bandet aflyse sin optræden.

Uvidenhed skaber svære koncertvilkår

Det er dog ikke altid ligetil at booke nye danske navne til Sydslesvig, for det er nemlig ikke alle blandt det danske mindretal, som støder på de nye navne i deres hverdag. Der ligger derfor også et oplysningsarbejde i at fortælle især de sydslesvigske unge, hvilke navne fra Danmark der kommer, og hvorfor de er interessante.

"Jeg tror, at mange unge hernede hører mere tysk musik og nok også mere international musik. De kender ikke så meget dansk musik", siger Nina Lemcke. "Men vi er før lykkes med at få nogle unge med i processen, så de føler et ejerskab. Og så fortæller de det videre til vennerne. Det har vi gode erfaringer med. Men vi burde nok være ude på skolerne og fortælle om, hvad vi tilbyder", tilføjer hun.

En drøm om et band

For tiden drømmer Nina Lemcke om at få det allestedsværende band APHACA til Sydslesvig, men de nåede at blive store på så kort tid, at de aldrig var aktuelle til en koncert i Flensborg. Det samme gælder for et band som Zar Paulo, der med sproglig underfundighed og energiske koncerter også er blevet et af de mest eftertragtede danske navne, der synger på dansk.

"Ja, der er mange bands, både større og mindre, som jeg godt kunne tænke mig at få herved, men de koster bare for meget for os", siger Nina Lemcke, der til gengæld kan glæde sig over, at den danske kunstner SAVEUS har sagt ja til at give koncert i Flensborg den 27. februar 2027.

"Vi har været i kontakt i mange år, og nu er vi endelig lykkes med det. Det er vi superglade for", siger hun. SAVEUS udgøres af musiker Martin Hedegaard, der blev landskendt allerede som 15-årig, da han vandt den første danske udgave af X Factor i 2008. Han har optrådt under navnet SAVEUS siden 2015 og er kendt for hits som 'Himalaya' (2017), 'Ready To Die' (2018) samt nummeret 'Vil du noget?' (2025), som han har lavet sammen med musikeren Guldiumund. SAVEUS har ca. 650.000 månedlige lyttere på streamingtjenesten Spotify.

En finger med i det meste

Som kulturkonsulent i Sydslesvigsk Forening er Nina Lemcke involveret i en lang række kulturoplevelser i Sydslesvig. Det gælder bl.a. jazzkoncerter i Flensborghus, klassiske koncerter med Sønderjyllands Symfoniorkester, skolekoncerter, filmvisninger, comedy-shows, foredrag samt lokale festivaler som folkBALTICA Festival, Flensburger Hofkultur og Norden Festival. En stor del af arbejdet sker i samarbejde med Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) og Dansk Centralbiblioteket for Sydslesvig.

Det er Sydslesvigsk Forenings formål at udbrede og pleje det danske sprog, værne om og fremme dansk og nordisk kultur og drive folkeligt dansk virke i Sydslesvig. Formålet realiseres især ved at føre koncert-, teater- og foredragsvirksomhed.

Få **Sydslesvig** i din indbakke

Få et gratis overblik over dagens vigtigste historier fra Flensborg Avis – direkte i din indbakke mandag til fredag.

Kort fortalt, nemt at følge og altid tæt på det, der sker i Sydslesvig og mindretallet.

FLENSBORG **AVIS**

Scan QR-koden
og tilmeld dig
nyhedsbrevet.
Det er gratis.

AI-GENERERET BILLEDE

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Tønder Amt

27. oktober 2026. kl. 17.30 - kl. 19.00, Schackenberg 1, Møgeltønder, 6270 Tønder

Kultur, identitet og mentalitet. Michael Reiter er mangeårig journalist, tidligere DR-korrespondent og specialist i tyske forhold. Med en unik baggrund som halv tysker og halv dansker har han fulgt Tyskland indefra gennem mere end to årtier. Han har boet i Berlin siden 2001 og dækket landet for DR gennem nogle af de mest dramatiske år i nyere tysk historie, inden han i 2023 flyttede tilbage til Danmark med sin familie, hvor han nu er kultur- og pressechef på den tyske ambassade i København. Pris: 75 kr. (ikke-medlemmer 125). Tilmelding og betaling for medlemmer til konto 7970-0001027249 eller MobilPay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding) senest den 22.10. Øvrige skal tilmelde sig på: Schackenberg.dk/arrangementer

17. november 2026 kl. 19.00, Højer Efterskole, Nørrevej 68, 6280 Højer. Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet. Pris: 75 kr (inklusive kaffe og kage) Tilmelding og betaling: senest fredag den 13.11 til konto 7970-0001027249 eller MobilPay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding).

Aabenraa

29. oktober 2026, hos Lone og Jens, Hvilehøjvej 6, Hostrupskov, 6200 Aabenraa.

Læsekredsmøde: Finn Egeris Petersens roman "De faderløse". Romanen "De faderløse" dækker årene 1937-1950 og de to drenge Wilhelm og Kars i opvækstårene under 2. verdenskrig. Pris: 50 kr. Tilmelding senest den 26. oktober via <https://gfaa.nemtilmeld.dk/26/> eller SMS 40 10 81 42.

11. november kl. 10.45 ved Bjolderup Kirke, Bjolderupvej 68, Bolderslev.

Våbenstilstandsdagen. Ved Bjolderup Kirke er der skabt en vedholdende tradition for at mødes og mindes de faldne fra 1. verdenskrig. Pris 100 kr. for let frokost og foredrag v. Jørn Buch i Rebbøl Kulturhus. Tilmelding: Via <https://gfaa.nemtilmeld.dk/27/> eller SMS 40 10 81 42

Sønderborg

26. november 2026, Knøs' Gård i Hørup

Adventskomsammen. Der inviteres igen til den traditionelle adventskomsammen. 2. næstformand i Sydslesvigsk Forening fortæller om sin jul og ledsager os til gamle og nye julesange. 150 kroner (200 hvis man ikke er medlem). Tilmelding: Betaling på MobilPay 62465 eller konto 9570-13351546 evt. 23709055

Vejle Vesteregn

21. november 2026, kl. 9.30, Dandyvej 1, samkørselsplads.

SSF Flensborg Amt inviterer kreds 20's medlemmer til frokost og hyggeligt samvær kl. 12 på Flensborghus, program følger senere. Fra kl. 16 kan deltagerne selv gå på Julemarked hen ad gågaden

og til Søndertorv. Pris: 200 kr. for frokosten på Flensborghus. Ved min. 35 deltagere køres i bus. Ellers samkørsel i egne biler.

Kolding

21. november 2026, kl. 9.30, Dandyvej 1, samkørselsplads.

SSF Flensborg Amt inviterer kreds 20's medlemmer til frokost og hyggeligt samvær kl. 12 på Flensborghus, program følger senere. Fra kl. 16 kan deltagerne selv gå på Julemarked hen ad gågaden og til Søndertorv. Pris: 200 kr. for frokosten på Flensborghus. Ved min. 35 deltagere køres i bus. Ellers samkørsel i egne biler.

Fredericia – Middelfart

22. oktober 2026, kl. 16.30, Aktivitetshuset, Højmarksvej 20, Holsted
Foredraget 'Det nære Europa. Samarbejde på tværs af Grænsen: mellem flertal og mindretal' ved Stefan Seidler, medlem af Forbundsdagen for SSW (Sydslesvigsk Vælgerforening). Pris inkl. kaffe/brød: 60 kr. Tilmelding senest den 19. oktober på mobil 61764711 eller 30595026. Mødet er i samarbejde med Foreningen Norden

10. november 2026, 19.00 - 21.00, Fredericia Bibliotek 3. sal
Tyskerpiger i Fredericia under og efter besættelsen. Stephanie Nikoline Kilde er cand.mag. i historie fra Syddansk Universitet og født og opvokset i Fredericia. Hendes gennemgående fokus under studiet har været kvindehistorier og glemte historier. Under studiet af 2. Verdenskrig valgte hun at undersøge kilder om de frederician-ske tyskerpiger, som først er blevet tilgængelige 75 år efter de blev til. Pris: 50 kr. Tilmelding: Fredericia Bibliotek. Arrangeret i samarbejde med Fredericia Bibliotek

12. november 2026 14.00, Aktivitetshuset, Højmarksvej 20, Holsted Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet Pris inkl. kaffe/kage: 60 kr. Tilmelding senest den 9. november på tlf. 61764711 eller mail erling.schellerup@gmail.com

21. november 2026, kl. 9.30, Dandyvej 1, samkørselsplads. SSF Flensborg Amt inviterer kreds 20's medlemmer til frokost og hyggeligt samvær kl. 12 på Flensborghus, program følger senere. Fra kl. 16 kan deltagerne selv gå på Julemarked hen ad gågaden og til Søndertorv. Pris: 200 kr. for frokosten på Flensborghus. Ved min. 35 deltagere køres i bus. Ellers samkørsel i egne biler.

Esbjerg

29. oktober 2026 kl. 14.00, Darum Kultur- og Fritidscenter, Nørrebyvej 16a, 6740 Bramming Fra fjendskab til venskab i 100 år. Hinrich Jürgensen fortæller om sin indsats som mangeårig formand for det tyske mindretals paraplyorganisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN). Pris: 100 kr. (betales via MobilePay 40 19 84 07 ved ankomsten)

MIDTJYLLAND

Skanderborg

8. november 2026, ll. 14, Skanderup Kirke og Kirkecentret, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg Fælles arrangement med menighedsrådet. Gudstjeneste ved sognepræst Heidi Torp. Efter kaffen vil forfatter Hanne Marie Houkjær holde foredrag om sin bog "Lysninger",

Bogen er en roman, men inspireret af den tidligere hofdame på Aakær Gods, der ligger syd for Odder. 30 kr.

Skjern, Tarm og Videbækne

26. november 2026 kl. 19.30, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing

Vi runder årets møderække af med vores traditionsrige adventsmøde, som indledes med gløgg og en klejne. Derefter vil den kendte foredragsholder og kulturformidler Lisbeth Lunde Lauridsen tage et kig ind over juletraditionerne under overskriften: "Rør blot ikke ved min gamle jul". Pris: 100 kr. (inkl. traktament og kaffebord)

3. december 2026 kl. 08.00, Rutebilstationen. Afgang Skjern eller Tarm kl. 8.00

Vi fylder bussen til en hyggelig juletur til Flensborg. Pris: 200 kr. (inkl. bus og morgenkaffe med rundstykker). Tilmelding senest fredag den 27. november til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888

Ringkøbing og omegn

22. oktober 2026, kl. 19.30, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing

Nordboerne, Hvalfangertiden og Hans Egedes Grønland. Foredrag ved rejseguide og tidl. gymnasielærer Uwe Lindholdt. Pris: 100 kr. (inkl. kaffebord). Tilmelding senest fredag den 16. oktober til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888

26. november 2026 kl. 19.30, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing

Vi runder årets møderække af med vores traditionsrige advents-

møde, som indledes med gløgg og en klejne. Derefter vil den kendte foredragsholder og kulturformidler Lisbeth Lunde Lauridsen tage et kig ind over juletraditionerne under overskriften: "Rør blot ikke ved min gamle jul". Pris: 100 kr. (inkl. traktament og kaffebord)

3. december 2026 kl. 07.30, Busafgang fra Museumspladsen, Ringkøbing

Vi fylder bussen til en hyggelig juletur til Flensborg. Pris: 200 kr. (inkl. bus og morgenkaffe med rundstykker). Tilmelding senest fredag den 27. november til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888

Viborg

19. oktober 2026, kl. 14.00-16.00, Lunden, sal 3, Silkeborg Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller SMS 27589541

18. november 2026, kl. 14.00-16.00, Medborgerhuset, Bindslevs Plads, lokale D

50 år i Sydslesvig. Ægteparret Aase Winberg og Carl Nielsen fortæller om deres mangeårige arbejde og liv i Sydslesvig, hvor de har arbejdet som lærere på henholdsvis Hiort Lorenzen Skole og Gottorp-skolen i Slesvig. Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller på SMS 27589541

Silkeborg

19. oktober 2026, kl. 14.00-16.00, Lunden, sal 3, Silkeborg

Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet. Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller SMS 27589541

18. november 2026, kl.14.00-16.00, Medborgerhuset, Bindslevs Plads, lokale D

50 år i Sydslesvig. Ægteparret Aase Winberg og Carl Nielsen fortæller om deres mangeårige arbejde og liv i Sydslesvig, hvor de har arbejdet som lærere på henholdsvis Hiort Lorenzen Skole og Gottorp-skolen i Slesvig. Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller på SMS 27589541

Randers

6. november 2026 kl. 19.00, Johanneskirken, Vorup Boulevard 29, 8940 Randers SV
Adventsmøde med tale, kaffebord, fællessang og quiz, pris: 30 kroner.

Aarhus

5. november 2026 kl. 19-21, Dokk1, Store Sal – Hack Kampmanns – Plads 2, 8000 C
I dette foredrag tager Benjamin Koppel publikummet med bag scenen til den anmelderroste roman; Annas Sang. Bogen bygger i høj grad på hans tante Annas vanskelige og dramatiske liv, som hun nåede at fortælle om til Benjamin gennem en række samtaler i de sidste år af hendes liv. Særpris for Grænseforeningens medlemmer: 125 kroner.

7. december 2026 kl. 19.30, Ellevang Kirke, Jellebakken 42, 8240 Risskov
Adventhygge. Bjørn Andersen, der

er organist og spiller klaver i flere Jazzorkestre, vil indtage klaveret og ledsage fællessangen. Pris 75 kroner.

NORDJYLLAND

Nordvestjylland

24. oktober 2026, 13.30-15.30, Museum for Thy og Vester Hanherred, Jernbanegade 11, Thisted.

Käte Lassen opholdt sig mange somre i Thy og malede. Ophold som fik altafgørende betydning for hendes kunst. I Flensborg har Käte Lassen også efterladt sig markante spor. Et Flensborg der dengang som nu, er hjemby for mange dansksindede. Museet vil til anledningen vise os, hvad man har i samlingen efter Käte Lassen. Pris: 75 kr. inkl. kaffe og en småkage. Tilmelding: Jørgen Bruun Christensen, telefon 20217964 eller e-mail: nordvestjylland@graenseforeningen.dk. Arrangementet sker i samarbejde med Foreningen Norden Thisted

Aalborg

30. november 2026 19.00 - 21.00, Vejgaard Bibliotek, Salen 1. sal. Hadsundvej 35

Formand Niels Jørgen spiller harmonika til julesange. Næstformand Torben fortæller med baggrund i sit mangeårige virke som præst om de sange, der skal synges. Gratis

SJÆLLAND

Guldborgsund

8. november 2026, kl.14.30, Sognets hus, Kirkestræde 6, 4930 Maribo.

Mellem fortid og fremtid, men evigt relevant. Foredrag ved Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen. Et foredrag

om Grænseforeningens vigtige, folkeoplysende arbejde. Pris: 50 kr. pr. person. Tilmelding: senest den 5. november til Tine Vægter, 22 93 46 96 eller tiv65@hotmail.com eller Jytte Nielsen, 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk

Lolland

8. november 2026, kl.14.30, Sognets hus, Kirkestræde 6, 4930 Maribo.

Mellem fortid og fremtid, men evigt relevant. Foredrag ved Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen. Et foredrag om Grænseforeningens vigtige, folkeoplysende arbejde. Pris: 50 kr. pr. person. Tilmelding: senest den 5. november til Tine Vægter, 22 93 46 96 eller tiv65@hotmail.com eller Jytte Nielsen, 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk

Næstved

4. november 2026 kl. 19:00, Kirkeløden, Præstegården 1A, 4671 Strøby
Kom og syng med, når Rasmus Skov Borring inviterer indenfor i sit arbejde med formidlingen af den danske sangskat. Aftenens repertoire handler om Jens Rosendals liv gennem hans sange og salmer. Den afdøde digter, Jens Rosendal, var mest kendt for sin forelskesang "Du kom med alt det der var dig", som er en af de mest sungne sange i nyere tid. Rasmus Skov Borring og Jens Rosendal havde et langt kunstnerisk samarbejde og er repræsenteret med flere sange sammen i Højskolesangbogen. Gratis ved tilmelding senest 28. oktober 2026 til Randi Vistisen, pav@mail.dk eller tlf. 23 45 50 10

Sorø

14. oktober 2026, Sorø St. spor 2 kl. 12:19 eller ved den tyske ambassade Göteborg Plads 1, 2150 København kl. 13:35

Kom med til møde på den tyske ambassade i Danmark om det tyske syn på relationerne mellem Danmark og Tyskland og den tyske oplevelse af det danske mindretal i Sydslesvig. Gratis men rejsen er for egen regning. Maz. 35 deltagere. Tilmelding nødvendig på mail til finn@vilholm.dk

9. november 2026 kl. 19:00, Værkerne, Frederiksgade 27, 4180 Sore lokale 111

Liv og opvækst i en familie fra det tyske mindretal. Søkende-parreret Ilse og Peter Asmussen (bosiddende i henholdsvis Sorø og Aabenraa) vil fortælle om deres opvækst i Holbøl, en lille landsby tæt på den dansk-tyske grænse. Og om deres forskellige livsveje og hvilken betydning den dansk-tyske sammenhæng de har vokset op i, har haft indflydelse på deres voksne liv.

Pris: 50 kr. – MobilPay 8751CM eller kontant

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

25. oktober 2026, 14.00, Slotsbio, Frederiksværksgade 11C, Hillerød. Traditionen tro mødes vi en søndag eftermiddag i Slotsbio, Hillerød, hvor vi efter en kop kaffe ser den tyske film Amrum. Pris: 100 kr. inkl. en kop kaffe. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

25. november 2026 kl. 14.00, Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød
Klaus Tolstrup Petersen, Slesvigsk Samling, fortæller om Den Slesvig-ske Samling og om sin forskning nærmere bestemt om sin ph.d.-afhandling, som omhandler den sønderjyske bevægelse i Danmark og dermed den danske støtte til sønderjyderne i årene 1840-1914 og de inden- og udenrigspolitiske implikationer denne støtte havde. – En fortælling om det der kom forud for Grænseforeningen. 30 kr. inkl. kaffe og kage

København og Frederiksberg København Vestegn

2. november 2026 kl. 17.00, Fasanvej 124 B, 2000 Frederiksberg
Folkelighedens grænser – mellem centrum og periferi. Foredrag ved Kristoffer Bayer, idéhistoriker og ph.d.-studerende ved Aarhus Universitet. Efterårsmøde, foredrag og debat efterfulgt af kaffe og smørrebrød. Pris: 50 kr. (betales på mødet eller via MobilePay på 9187ZS)

Hørsholm og det grønne område
25. november 2026. kl. 19:30, Aktivitetscentret Selmersbo, Selmersvej 13, 2970 Hørsholm
Klaus Tolstrup Petersen, Slesvigsk Samling, fortæller om Den Slesvig-ske Samling og om sin forskning nærmere bestemt om sin ph.d.-afhandling, som omhandler den sønderjyske bevægelse i Danmark og dermed den danske støtte til sønderjyderne i årene 1840-1914 og de inden- og udenrigspolitiske implikationer denne støtte havde. – En fortælling om det der kom forud for Grænseforeningen. Pris: 100 kroner. Der servers sandwich, vin og vand.

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@grænseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protektor: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@grænseforeningen.dk

Generalsekretær
Ditte Louise Weldingh

Vision: Hvorfor eksisterer vi?

- Grænseforeningen eksisterer for at fremme og støtte dansk sprog og kultur i Sydslesvig og for at øge kendskabet til og forståelsen for grænse-landets forhold.

Mission: Hvorhen vil vi?

- Grænseforeningen vil arbejde for et bredt folkeligt kendskab til forholdene i Sydslesvig og grænselandet.
- Grænseforeningen vil bidrage til en så dansk tilværelse som muligt syd for grænsen.
- Grænseforeningen vil bistå i at styrke de stærke sproglige og kulturelle bånd hen over grænsen.

Aktion: Hvad gør vi for at nå derhen?

- Grænseforeningen bygger bro hen over grænsen ved at pleje eksisterende forbindelser og udvikle

nye fællesskaber mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Danmark.

- Grænseforeningens lokalforeninger spiller en nøglerolle i mødet over grænsen.
- Grænseforeningen oplyser om vigtigheden af Danmarks fortsatte støtte til dansk sprog og kultur syd for grænsen.

Værdier: Hvilke principper guider vores måde at arbejde på?

- Grænseforeningen har et historisk ansvar for at støtte det danske mindretal i Sydslesvig.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på et åbent og tillidsfuldt samarbejde med flertal og mindretal i grænselandet.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på en overbevisning om, at fællesskab er drivkraften bag fremskridt.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup

1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg

2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark

Mogens Ladegaard, Grejs
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Ane Dragsbæk Poulsen, Thisted
Viggo Jacobsen, Gistrup

Region Sjælland

Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

GRÆNSEFORENINGEN

Foto: Frank Cilius

Kong Frederik vender tilbage til Sønderjylland med Royal Run. Her ses han i Aabenraa i 2023. Nu glæder folk fra det danske mindretal sig til at løbe en tur med ham i Haderslev.

Kongen kommer til Sønderjylland

Kong Frederik kommer næste år til Haderslev, når den sønderjyske domkirkeby skal være vært for det populære motionsløb Royal Run, skriver Haderslev Kommune i en pressemeddelelse. "Vi er både stolte og begejstrede over, at Royal Run kommer til Haderslev. Det bliver en kæmpe festdag for hele kommunen og landsdelen. Uanset om man hopper i motionsskoene eller hepper fra sidelinjen, så bliver det en oplevelse, man har lyst til at være en del af," siger borgmester Mads Skau. Det er tredje gang, at det populære løb kommer til grænselandet. Tidligere har det været i Aabenraa og Sønderborg.

Også hos det danske mindretal syd for grænsen er der glæde over, at Royal Run igen kommer til grænselandet. Jørn Fischer fra Frederiksstad deltog i Aabenraa i 2023. "Jeg husker løbet i Aabenraa som en fantastisk familiefest med god stemning. Alle var bare positive, og det var noget helt særligt at opleve, at Frederik også løb med", siger Jørn Fischer, der desværre ikke fik en billet til næste års løb.